

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200795

UNIVERSAL
LIBRARY

ಚೆಂಗಲವೆ,

ಪಾಂಡೇಶ್ವರ ಗಣಪತಿರಾವ್

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ

1940

(All rights reserved)

Price: As. 10]

[ಬೆಲೆ: ೧೦ ಅಣೆ.

PUBLISHED BY

BALIGA & SONS, PUTTUR & MANGALORE

ಬಾಳಿಗ ಎಂಡ್ ಸನ್ಸ್, ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಪುತ್ತೂರು — ಮಂಗಳೂರು

**PRINTED AT THE
BASEL MISSION PRESS (CANARAG LTD.),
MANGALORE, S.K.**

ಮುನ್ನುಡಿ

*O blithe new-comer! I have heard,
I hear thee and rejoice:
O Cuckoo! shall I call thee Bird,
Or but a wandering Voice?*

ಶ್ರೀ ಪಾಂಡೇಶ್ವರ ಗಣಪತಿರಾಯರೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ತುಳುನಾಟನದೊಂದು ಹಾಡುಹಕ್ಕಿ, ಹಾಯಹಕ್ಕಿ. ಹಾಟಿ ಏರುತ್ತಲೂ ಏರಿ ಹಾಡುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಶೆಲ್ಲಿಯ (Shelley) ಬಾಸಕ್ಕಿಯಂತೆ ಇದೂ ರೆಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ತಂಗಿರುವುದಲ್ಲ, ರೆಕ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಸಾಡುವುದು, ಗೂಟಿನ ನೆರೆಯಿಂದಲ್ಲ, ವೋಡಗಳ ಮರೆಯಿಂದ ಹಾಡುವ ಹಕ್ಕಿ. ತನಗೆ ಗರಿ ಜಿಗುರುವುದಿಗೆ ಒಯಲಾದ ಸುಖಗಳ ಕನಸೂ ರೆಕ್ಕೆ ನಿಗುರುವೊಂದಿಗೆ ಕವಿತೆಂದ ದುಃಖಗಳ ನೆನಸೂ ಅವಷ್ಟೇ ಇದರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ತಿಳಿಸು. ಆ ಇಬ್ಬನಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಬೆಳೆದ ಹಕ್ಕಿ ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಹಾಡದಿರಬೇಕು? ಅದರ ಹಾಡು ಹೇಗೆ ತಾನೆ ಸುಖಗೂಡದಿರಬೇಕು?

ಪಾಂಡೇಶ್ವರರು ಪ್ರಹ್ಲಾವರದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯವರು, ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದವರು. ಆದರೆ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಅವರ ಎಳವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯೂ ಕನಸುಪಾಲಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಂದ ಸಿಡುಬಿಗೆ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಹಲವರೂ ತುತ್ತಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವರ ಸುಖದ ಆಶೆ ಹೊಗೆಯಾಯಿತು, ಇನ್ನು ವೋಡಗಳ ಮರೆಯಾಯಿತು. ಆ ಕಗ್ಗಾಲದ ನೆನವು ಅವರ ಹಾಳೂರ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯದ್ರಾವಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಅಥವಾ ಅವರೊಮ್ಮೆ ನನಗೆ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೆನವು ಹೇಳುವುದಾದರೆ — ಮನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಂದಿ ಇಲ್ಲ; ಮನೆತುಂಬ ಕಂಬಗಳೇ; ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ, ಆ ಕಂಬಗಳ ಬಳಿಯಿಂದಾದರೂ ಸುಸುಳಲಿಕ್ಕೆ ಈಗ ಮೆಟ್ಟು ಮುಸುಕದು; ದೀಪ ಹಚ್ಚುವುದೇ ಸು, ಆ ಕಂಬಗಳ ನೆರಳೆಂದರೆ ಇನ್ನು ತೋರದವರ ಅಡ್ಡಾಟವೇ ಸೈ; ಹೊರಗೂ ಒಳಗೂ ಒರಿದು, ಆ ಒರಿದನ್ನು ಮಾತುಕಥೆಯಿಂದಾದರೂ ತುಂಬಿಸೋಣ ಅಂದರೆ ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಬಾರದ ತೊಡಕು ಬೇರೆ, ತನ್ನ ಮಾತೇ ತನಗೆ ಕೇಳಿಸುವ ಅಳುಕು ಬೇರೆ. ಇನ್ನು ಬದುಕು ಕನಸಾಯಿತು, ಕನಸು ಬದುಕಾಯಿತು. ಕಾಲು ನಿತ್ಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದು, ವನಸ್ಸು

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಲ್ಲದು. ಕೊನೆಗೆ 1931ರಲ್ಲೇನೋ ಅವರು ಊರನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರು. ಬಿಸಿನೀರಿನ ಬುಗ್ಗೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಎಳವಕ್ಕಿ ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ತಾನೆ ತಳುವೀತು?

1928ರಲ್ಲಿ ಇವರ ಹೂಗೊಂಚಲು ಎಂಬ ಕವಿತಾಗುಚ್ಛವನ್ನು ಮಂಗ ಳೂರಿನ ಉದಯಭಾರತದಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಿಸುವಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯ ತೇಜಸ್ಸಿದೆ, ಅದು ನಡುಹಗಲ ಕಡೆಗೆ ಬೆಳೆವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಾನು ಅಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಇಂದು ಈ ಚಿಂಗಲವೆ ಯಲ್ಲಿ ಈಡೇರಿರು ವುದು ನನಗೆ ತುಂಬ ಸಂತೋಷಕರ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಉಚ್ಛ್ರಾಯಕರ. ಅಲ್ಲಿ
ಅಂಜಿ ಅಂಜಿ ವೀಣೆ ಇಂತು
ಬಾಜಿಸಿರುವನೆ!

ಎಂದಿರುವ ಈ ಕವಿ ಇಲ್ಲಿ ಆ ವೀಣೆಯನ್ನು ಗಂಧರ್ವರ ಸೈವುಣ್ಯದಿಂದ ಇಷ್ಟು ಇಂಪಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಸೊಂಪಾಗಿ ಬಾಜಿಸಿರುವುದು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕೀರ್ತಿಕರ, ತುಳುನಾಡಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಕರ.

ಈ ಚಿಂಗಲವೆ ಯಲ್ಲಿಯ ಕವಿತೆಗಳು ಹೃದಯದಿಂದ ಒಗುತ್ತವೆ, ಹೃದಯ ವನ್ನು ಹೊಗುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬೇವವಿದೆ, ಭಾವವಿದೆ; ಮಾಧು ರ್ಯವೂ ಇದೆ, ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಇದೆ; ಬಿದಿರೊಳಗಣ ಗಾಳಿಯಂತೆ ಭಾವವೂ ಸ್ವರವೂ ಒಂದಾಗುವ ಆ ಶಬ್ದ-ಚಿತ್ರಗಳ ಸಂಪೃಕ್ತಿಯೂ ಇದೆ. ಕಾವ್ಯಕಲೆಗೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬೇರೇನು ಬೇಕು? ಇಂಥಾ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚೇಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? *Good wine needs no bush.*

ಕೀಟ್ಸ್ (Keats) ಕವಿಯ ಕಿಸ್ತರಿ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಓದಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಇವರ ಹಲವು ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ ಓದಿ ಮನವರಿಸುವಲ್ಲಿ

Was it a vision, or a waking dream?

ಎಂಬ ಅದೊಂದು ಅನನ್ಯಾದೃಶವಾದ ಆತ್ಮವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಮೆಯ್ಯರವೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರುವಾಗ

Thou wast not born for death, immortal Bird!

ಎಂದು ಹೃದಯವು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಬಿಡುತ್ತದೆ.

ಇವರು ಕವಿತೆಗಳನ್ನೇ ಅಲ್ಲ, ಉದಯಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳನ್ನೂ 'ಹಾಳೂರ ದೊರೆ' ಎಂಬ ಅವುರ್ಣಿ ಕಾಟಕವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೆ

ಕಥೆಗಳನ್ನು ಒರೆದಿಲ್ಲವೇಕೋ ಇನ್ನೂ ಆ ನಾಟಕವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಲ್ಲವೇಕೋ ತಿಳಿಯದು. ಇವರು ರಚಿಸಿದ ಕೆಲವು ಚಲೋ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಗೀತಗಳನ್ನೂ ಓದಿದಂತೆ ನನಗೆ ನೆನಪಿದೆ.

ಇವರು ಇನ್ನೂ ಮೇಲುಮೇಲಾದ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ತಮ್ಮ 'ಸುವಿಮಲ ಸುರಸ ಸ್ವನದ ಸುಧಾರಸ'ವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುರಿಸುತ್ತಿರಲಿ, ಕನ್ನಡದ

ಮಾತಿನಾಕಾಶದಲ್ಲಿ

ಗೀತದಾವೇಶದಲ್ಲಿ

ಹಾಡುತೀ ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಾಡುತಿರಲಿ!

ಒಂದುಕಾಲ ಬಾಳುತ್ತಿರಲಿ ಎಂದು ಹಾರಯ್ಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಂಜೇಶ್ವರ,
29ನೆ ಸಪ್ತಂಬರ 1940.

ಗೋವಿಂದ ಪೈ

—————

ಅರಿಕೆ

ಕಡಲಕರೆಯ ಹಳ್ಳಿಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೆರೆದ ಈ ಕವಿದೀಪ ಮಿಣುಗಲಾರಂಭಿಸಿ ಇಂದಿಗೆ ಹದಿನೈದು ವರುಷಗಳು ದಾಟಿದಂತಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಂದು ಖ್ಯಾತರಾದ ಕವಿಗಳನ್ನೇಕರು ಹುಟ್ಟಿ, ಹಾಡಿ, ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸರ್ವತ್ರ ಹಬ್ಬಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಈ ಕವಿಯು ಪಡತಕ್ಕ ಹೆಚ್ಚಳವೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ, 1928ರಲ್ಲಿ "ಹೂಗೊಂಚಲು" ಪ್ರಕಟವಾದ ಬಳಿಕ ರಚಿತವಾದ ಕವನಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಅಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿರಿಸುವುದು ವಿಹಿತವಲ್ಲವೆಂದೆಣಿಸಿ, ಈ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನೇಗ ಬೆಳಕಿಗೆ ತರಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಕವಿತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಕ್ಕೆ ತೊಂಬತ್ತರಷ್ಟು 1932ನೆ ಇಸವಿಯ ಮೊದಲೇ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು, ಜಯಕರ್ನಾಟಕ, ಪ್ರಬುದ್ಧಕರ್ನಾಟಕ, ಸುವಾಸಿನಿ, ಉದಯಭಾರತ, ವಸಂತ, ಕರ್ನಾಟಕಧುರೀಣ—ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿಂದಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದವು. 1932ರ ತರುವಾಯ ರಚಿತಗೊಂಡಿರುವ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕದಾದ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳವರು ನನ್ನ ಬಿನ್ನಪವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಈ ಚಿಂಗಲವೆ ಗೊಂದು ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಒರೆದದಕ್ಕೆ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಚಿರಋಣಿಯಾಗಿರುವೆನು.

ಕವಿತಾ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಲಾಭದಾಯಕವಲ್ಲ—ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡೂ, ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿಯಿಂದಲೇ ಈ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಸರ್ವ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನೂ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಇಷ್ಟೊಂದು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿ, ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದಿರುವ ಶ್ರೀಯುತ ದಾಮೋದರ ಬಾಳಿಗ, ಬಿ. ಎ. ಇವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು.

ಇಲ್ಲಿನ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವನ್ನು ತಂತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿಂದಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟಿಸಲೆಡೆಗೊಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ಸಂಪಾದಕ ಮಹಾಶಯರುಗಳಿಗೂ ನಾನು ವಂದನೆಯನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ,
ಸಪ್ಟಂಬರ್ 1940.

ಪಾಂಡೇಶ್ವರ ಗಣಪತಿರಾವ್.

*“This simple bard unbroke by rules of art
Pours the wild effusions of the heart.”*

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪಾಠ	ಪುಟ
೧. ಮೊದಲನೂತು	೧
೨. ಕಾವ್ಯ — ಪ್ರಾಸ	೨
೩. ಕವಿತೆ	೩
೪. ಪಂಡಿತವಕ್ತಿ	೪
೫. ಕೋಗಿಲೆಗೆ	೬
೬. ತನುಗೊಳಲು	೭
೭. ಒಂದು ಭಾವ	೮
೮. ಆರುನೀನೆಂದೆನ್ನ ಕೇಳಿದವರುಂಟೆ	೮
೯. ಪಡಿನುಡಿ	೯
೧೦. ಅನ್ನೇಷಣ	೧೦
೧೧. ಎಂತಿಹನೊ — ಎಲ್ಲಿರುವನೊ	೧೪
೧೨. ಗುರುದೇವ	೧೫
೧೩. ನೀತಿ	೧೬
೧೪. ಮಾಯೆ	೧೭
೧೫. ಕಡೆನುಡಿ	೧೮
೧೬. ಆಶೆ	೧೯
೧೭. ನಿರಾಶೆ	೨೦
೧೮. ವಿಧಿಗೆ	೨೧
೧೯. ಮಧುಮಾಸದುದಯ	೨೨
೨೦. ಸುಮ್ಮನಿಹುದೇಕೆ	೨೩
೨೧. ರಸಲೀಲೆ	೨೪
೨೨. ರಾಗ	೨೫
೨೩. ಉಷೆ	೨೬
೨೪. ಒಂದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ	೨೮
೨೫. ಮಳೆಹನಿ	೨೯
೨೬. ಮಳೆಮುಗಿಲ ತಾರೆಗಳು	೩೦
೨೭. ಒಂದು ಸಂಜೆ	೩೧
೨೮. ಸಂಜೆ ಬಂತು	೩೨
೨೯. ಇರುಳೆ	೩೪
೩೦. ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮುಗುಳು	೩೫
೩೧. ಮೌನ — ಮಾತು	೩೬

ಪಾಠ	ಪುಟ
೩೨. ಹೂಗಗಳು	೩೭
೩೩. ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ	೩೮
೩೪. ಗೋವಳರು	೪೦
೩೫. ಯಾತ್ರಿಕರ ಹೊಲೆಯ ಪಯಣ	೪೨
೩೬. ವರುಷವಿಂತು ಕಳೆಯುತ್ತಿಹುದು	೪೪
೩೭. ಕನ್ನಡಕುಲ	೪೫
೩೮. ದಿನವಿದಿಲ್ಲಿ ನಿಮಿಷವಾಯ್ತು	೪೭
೩೯. ಮನೆಯ ನೆನಪು	೪೮
೪೦. ಹಾಳೂರ ಕತೆ	೫೦
೪೧. ಅಕಾಲಮೃತ್ಯು	೫೪
೪೨. ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರ ಮೃತಿ	೫೬
೪೩. ದಾಂಪತ್ಯದ ಮುನ್ನಡಿ	೫೯
೪೪. ಅರಸಿ ಎಂತಿಹಳೊ	೬೦
೪೫. ಶಕುಂತಲಾ	೬೨
೪೬. ಕೃಷ್ಣಾಕುಮಾರಿ	೬೩
೪೭. ಬೇಕು	೬೪
೪೮. ಕ್ರಿಸ್ತಜನ್ಮ	೬೬
೪೯. ಸನ್ಯಾಸಿ	೭೦
೫೦. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ	೭೩
೫೧. ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಗೆ	೭೬
೫೨. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ ಸಾದಕ್ಕೆ	೭೭

೧. ಮೊದಲಮಾತು

೧

ಎದೆಯ ಗುಹೆಯನು ತುಂಬಿ.
ತುಂಬಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ,
ಸುಡಿಯ ಪರಿಮಳಿಸಿ, ಜನ
ಮನವ ಸೆರೆಗೊಳಿಸಿ,
ಎದೆಯೊಳಾವುದೋ ಅರಳಿ
ಉಲಿಸುತ್ತಿಹುದೆನ್ನ.

೨

ಮನದ ಮೌನದಿ ಮಿಂಚಿ.
ಮಿಂಚಿ ಹೊರ ಚಿಮ್ಮಿ.
ಕನಸ ನೆನಸಾಗಿರುತ್ತ
ಮನವ ಮೋಹಿಸುತ್ತ,
ಮನದೊಳಾವುದೋ ಸಿಂದು
ಸುಡಿಸುತ್ತಿಹುದೆನ್ನ.

೨. ಕಾವ್ಯ-ಪ್ರಾಸ

ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆಯವೊಲಿನಿದಾದ ಕಡುನುಡಿ,
ದ್ರಾಕ್ಷೆಯಿಂದದ ಮೃದುಪದವು;
ಸಲ್ಲಸಲ್ಲೆಯರ ಸಂಗಮದಂತೆ ಸಮನಿಸೆ
ಚೆಲ್ಲಕ್ಕು ಕಾವ್ಯ ಸಂಪದವು.

ಪ್ರಾಸವನುಸಿರೆಂದು ಹೆಸರಿಸಿದವರುಂಟು,
ಗಾಸಿಯಾದವರುಂಟು ಬರೆದೆ;
ಏನು ಜನ್ಮದ ವ್ಯಾಧಿ ಎಂದದ ದ್ವೇಷಿಸಿ,
ಗಸಣೆಗೊಂಡವರುಂಟು ಬರೆದೆ!

ಭಾವವಿಲ್ಲದ ಕಾವ್ಯ, ಜೀವವಿಲ್ಲದ ದೇಹ
ರಸಗೆಟ್ಟ ಕಜ್ಜಿನ ಕಸವು;
ಹಾವಭಾವಗಳೊಂದನರಿಯದೆ ನರ್ತಿಪ
ಬೆಲೆವೆಣ್ಣು ಬರಿಮೆಯ್ಯ ಕಸುವು!

ಜನರ ಮೆಚ್ಚಿ ಸಲೆಂದು ಬರೆದ ಬಣ್ಣದ ಮಾತು
ಮನವನಿಕ್ಕುಳಿಗೊಳದಿರದು;
ಜನರಿಚ್ಛೆ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಗುಣದೋಷದಚ್ಛೆಗೆ
ಸಿರಿ ಬಡತನ ಬಳ್ಳವಿರದು!

೩. ಕವಿತೆ

ಪ್ರೇಮ ಪರಿವೂತ ಪರಿಮಳಸಾರ ಕವಿತೆ!
 ಸಕಿಂತು ಎನ್ನದೆಯ ತಂಪಿನೋಳಗವಿತೆ!
 ನಿನ್ನ ಜಯಕೇತನಂ ಗಾಳಿಯೋಳಗಲೆಯೆ,
 ಮರ್ತ್ಯಸನ್ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಅದರ ಬೆಂಬಲೆಯೆ
 ನಲಿನಲದ ಹಾರುತಿರಲೊಂದು ಮೃದುಗೀತಂ
 ಪರಿಹರಿಸಲೆನ್ನದೆಯ ಪ್ರಣಯ ಪರಿತಾಪಂ,
 ಅದರಿಸೊಗೆತಂದುದದೆ ಏವ್ಯ ಸಂಗೀತಂ,
 ಅದು ಮೃದುಲ ಶೋಕಮೆನ್ನೀ ಪ್ರಣಯ ಕೋಪಂ.
 ಸಿಲುಕದೆನಿಡೋ! ನಿನ್ನ ತೋಳ ನಲೆಯಲಿ,
 ಅದರಿಸಂಕುರಿಸಿದಜ್ಞತೆಯ ಒಲೆಯಲಿ
 ಹಲವು ಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳ ವಿಚಾರದೊಲೆಯಲಿ
 ಎನಗಿದಕಟಾ! ಸೊಗಂ ಶೂನ್ಯ ತಾಳ್ಮೆಯಲಿ.
 ಅರಿತೆ ನಾ ನಿನ್ನ ಕೃಪಿಡಿದುದಪರಾಧಂ
 ಎಂಬುದನ್ನಿಂದಗಿದೋ. ಅದರನೀ ಕ್ರೋಧಂ.

೪. ಪಂಡಿತವಕ್ಕಿ

೧

ಮರವೆಯುರಿ ಮುಸುಕಿರುವ
ಕಾಲದಡವಿಯಲಿ,
ಗರಿ ಮುದುರಿ ಕುಳಿತು ತೂ
ಕಡಿಸ ವೇಳೆಯಲಿ,
ಇತಿಹಾಸ ಸೂತ್ರದಲಿ
ಕೋದ ಮುತ್ತುಗಳ,
ಸತ್ಯಮಿಥ್ಯಗಳ ಸಂ
ವಾದ ಬಿತ್ತುಗಳ,
ತಿಂದಿನಿಸು ತೃಪ್ತಿಯನು
ತೋರದಿದೆ ಹಕ್ಕಿ —
ಮುಂದಿರುವ ಮೃತ್ಯುವನು
ಕಾಣ ಕಣ್ಣೆಕ್ಕಿ!

೭

ರನ್ನಪಂಪಾದಿಗಳ
ಕಾವ್ಯಕಾನನದ
ಉನ್ನತೋನ್ನತ ವೃಕ್ಷ
ರಾಜ ಸಂಪದದ
ನಿನ್ನೆಗಳ ನೆನೆನೆನೆದು
ಮರುಳ ಮೌನದಲಿ
ತನ್ನ ತಾನರಿಯದೆಯೆ
ಶುಷ್ಕ ವ್ಯಾಜದಲಿ
ಹಾಡುವುದ ಮರೆತಿಂತು
ಕುಳಿತೆಯೋ ಹಕ್ಕಿ?
ಹಾಡಲರಿಯದೆ ನಾವು
ಅಳುತಿಹೆವು ಬಿಕ್ಕಿ!

೪೫

ಕಾಲ ವಿಾರುತಲಿಹುದು
 ಕಳ್ಳ ಹಜ್ಜಿಯಲಿ,
 ಲೋಲರಾಗಿಹರೆಲ್ಲ
 ಸುಳ್ಳು ಜಿಜ್ಞೆಯಲಿ —
 ನಮ್ಮ ತೋಟದ ಹಕ್ಕಿ
 ಗಿಲ್ಲ ಕೊರಲಿಂವು,
 ಸುಮ್ಮನಾಂತಿಹವೇನೋ
 ಹೊರವೈಯ ಪೆಂಪು!
 ಸವಿಗೂರು ಕೋಗಲಿಯ
 ಕುಕಿಲ ಕಲ್ಪನೆಯ
 ಕವಿಡುಗಳೆಳುವರುಂಟೆ?
 ಸಲಿಸು ಕಾಮನೆಯ.

೫. ಕೋಗಿಲೆಗೆ

೧

ಎಲ್ಲ ಸಂತ ವಸಂತ
ನುಲ್ಲಾಸದಿಂ ನಿಂತ
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಒಂದೆ
ಕೋಗಿಲೆಯೆ,
ಈ ಗಾನ ಲಹರಿ ತಂದೆ?

೨

ನೀರೆಯರ ವಿರಹದುರಿಯಾ
ಕೋಗಿಲೆಯೆ,
ಬಲಿಸುತಲಿ ಬಳೆವ ಪರಿಯಾ
ತಳಿರ ತೆರೆಮರೆಯಿಂದ
ಲುಲಿವ ಮೆಲ್ಲ ನಿಯಿಂದ
ತಂಗಾಳಿಗೊಲಿದು ನುಡಿದು
ಕೋಗಿಲೆಯೆ,
ಕವಿಯ ನೀ ಕರೆವುದರಿದು*!

೩

ಹಾಡುವೀ ಹಕ್ಕಿಗಳಲಿ,
ಕೋಗಿಲೆಯೆ,
ರಾಣಿ ನೀ; ಬಾಂದಳದಲಿ
ಹಾಡಗನಸುಗಳೆಂಬ
ತಾರೆಗಳ ನಿಕುರುಂಬ
ರಾಗದಿಂ ರಚಿಸುತಿಹೆಯಾ?
ಕೋಗಿಲೆಯೆ,
ಭೋಗ ವಿಸ್ತೃತಿಯ ತಹೆಯಾ?

ನೀರನೀರೆಯರ ನಲ್ಮೆ,
 ಕೋಗಿಲೆಯೆ,
 ನಿನ್ನ ಸಿರ ಸವಿಯ ಬಲ್ಮೆ!
 ನಲ್ಮೆ ಹಾಡನೆ ಹಾಡಿ,
 ಮಾಮರದೊಳಲೆದಾಡಿ.
 ಕಣ್ಣೆ ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವೆ,
 ಕೋಗಿಲೆಯೆ,
 ಕವಿಗಿಂತು ಕನಸ ತರುವೆ!

೭. ತನುಗೊಳಲು

ಎನ್ನಯ ತನುವಿದು ಕೊಳಲಹುದೇ ಹು
 ನಿನ್ನ ಕೈಯ ಸ್ಪರ್ಶವು ಬಹುದೇ?

ಸರಳ ಮುರಳಿ ಸಂಗೀತ ಸಮಾರದಿ
 ದುರಿತ ನೀರದವ ಚೆದರಿಸುತ್ತೆನ್ನದೆ
 ಸರಸಿಜ ಮಧ್ಯದ ಭಕ್ತಿ ಸೌರಭವ
 ತ್ವರಿತದಿ ನೀ ಸ್ವೀಕರಿಸೆಲೊ ತಂದೆ!

ಭೋಗಕೇಂದ್ರವೆನ್ನೀ ತನುಗೊಳಲಿದ
 ರಾಗದೇಳೆಯಾ ಮೃದುಲರವದ ವೈ
 ರಾಗ್ಯ ರೇಣುವಲಿ ನಿಲಿಸುತ ನಲಿಸ್ಸೆ
 ತ್ಯಾಗ ಪುಲಕವನು ಅರಳಿಸು ತಂದೆ!

ಕೊಳಲಿನ ಸುಮಧುರ ಗಾನಲಹರಿಯಲಿ
 ಫಲಿತ ಭೋಗ ವೈರಾಗ್ಯವು ಜನದಲಿ
 ನಿಲುಕಲಿ, ನೆಲಸಲಿ, ಪಾದಪದೊಲು ಹರಿ
 ಬಲಿದು ಬಾಡಿಸೀ ಕೊಳಲನು ತಂದೆ!

ಕಣ್ಣಿಗಗೋಚರ ಕೊಳಲ ಗಾನದೊಲು
 ಮನ್ಮಥನದಲಿ ತವನಾದ ಬಿಂದು ಸಲೆ
 ಉಣ್ಣುತ ತಳೆಸೆ ವಿಶ್ವಪ್ರೇಮವನು,
 ಸನ್ಮಾನಿತ ಸುಮಸುರಭಿಯದಾಗಲಿ!

೭. ಒಂದೊಂದು ಭಾವ

೧

ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗಯಿದು
ಅರಳಿರುವುದಲ್ಲ,
ಮಾಲತಿಯ ಮಕರಂದ
ಹೊರಸೂಸಿತಲ್ಲ!
ಎನ್ನ ಜೀವನಲತೆಯ
ಹೂವರಳಲಿಲ್ಲ!
ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಕನಸು
ಕಣ್ಣೆರೆಯಲಿಲ್ಲ!

೨

ಯೌವನವೆ ನಿನಗೇಕೆ
ಸುಡುಗಾಡ ಚಿಂತೆ,
ಜೀವವಾಹಿನಿಯತ್ತ
ಲಡಿಯಿಡುವ ಮುಂತೆ?

೮. ಆರು ನೀನೆಂದೆನ್ನ ಕೇಳಿದವರುಂಟೆ

ಆರು ನೀನೆಂದೆನ್ನ ಕೇಳಿದವರುಂಟೆ ಈ
ಧಾರಿಣಿಯೊಳಿಂತೊಂದು ಜನರ ಮಧ್ಯದಲಿ?
ಮೊರೆವ ತೆರೆಯನೆ ಮುಟ್ಟಿ, ನೋರೆವಿಂడుಗಳ ದಟ್ಟಿ
ಸಿರುವರಲ್ಲದೆ ಎನ್ನ ಎದೆಯಾಳದಿ
ಮಿರುಗುವ ವೌನದೇಕ ಜ್ಯೋತಿಯನೆ ಕಂಡು
ಜೆರಗುವಟ್ಟವರಲ್ಲ; ಬರಿಯ ಗುಲ್ಲು!

೧. ಪೆಡಿಸುಡಿ

೧

ಹುಣ್ಣಿವೆಯ ನಟ್ಟಿರುಳ
ವೌನದಲ್ಲಿ
ಬಿಬ್ಬದಿಯ ಕಾಡುಗಳ
ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
ಹರಿವ ಕಾಲಾರಿಯಲಿ
ನಾನಡೆಯುತಿರಲಲ್ಲಿ
ಕಂಡಳಾವಳೊ ಮುಖಸಿ
ಶುಭ್ರಳಾಗಿ
ಜೊನ್ನಕ್ಕುರಿಯಲಿ ಮಿಂದು
ಶುಭ್ರಳಾಗಿ.

೨

ಹರಿವ ಕಾಲಾರಿಯಲಿ
ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿದಿನಲಿ
ಸವ್ವಳಾಗದೊಲಾಕೆ
ನಡೆಯುತಿಹಳು,
ಮೊಗ್ಗಯಲಿ ಪರಿಮಳವ
ನೊದುತ್ತಿಹಳು.

೩

ಆರು ನೀನೆಂದವಳ
ಕರೆಕರೆದು ಕೇಳಿದೆನು,
ಆರು ನೀನೆಂದನಗೆ
ಪಡಿಸುವಳು.
ನೀರೆ ವೌನದಿನೆಯ
ಸೆರೆವಿಡುವಳು.

೪.

ಪಸರಿಸಿದ ಸಸಿನೆಯೊಳ
ಗುಸಿರ ನಿಡುಸರ ಮೆಲ್ಲ
ನೊಸರಿದುದ ಕೆಳೆ ಎದೆ
ತಳಮಳಿಸಿತು,
ತೀಡಿದೆಲರಿಂ ತಳೆರಾ
ನಳನಳಿಸಿತು.

೫

ಕಣಿವೆಯಲಿ, ಕಾಡಿನಲಿ,
ಬೆಟ್ಟದಿಬ್ಬದಿಗಳಲಿ
ನಡೆನಡೆದು ನೋಡಿ ಕ
ಣ್ಮರೆಯಾದಳು,
ಕಾನನದ ಕೌಮುದಿಯೊ
ಳೊಂದಾದಳು.

೧೦. ಅನ್ವೇಷಣ

೧

ಆರನರಸುವೆಯಿಂತು
ಗಿರಿದುರ್ಗಗಳ ತಿರುಗಿ,
ಭೂರಿ ಭಾಗ್ಯಗಳ ಕಡೆ
ಗಣ್ಣಿ ತಿರುತಿರುಗಿ?
ಈ ದಾರಿಯಲಿ ನಡೆದ
ನೆಂದು ನುಡಿವರ ಕಾಣೆ,
ಹಾದಿ ಕವಲೊಡೆದಿಹುದ
ನಂತವಾಗಿಲಿ!
ಹೂಗಳೆಲ್ಲವ ಕುಯ್ದು,
ಮುಗುಳ ಮುಟ್ಟಿದ ಕುರುಹು
ತೋರುತಿದೆ; ಅವನಿಂತು
ವೋಗಿರ್ಪನೆ?

೨

ನೋಡದೋ, ನೋಡಲ್ಲಿ
ಮಂದಾರ ತರುವ!
ಅದರೆದುರು ನಳನಳಿಸ
ಸುರಗಿಹೂ ಮರವ!
ಅಲ್ಲೆ ಬಿತ್ತರಿಸಿಹುದು
ಬಯಲ ಭೂಮಿ,
ಬಯಲ ಮಧ್ಯದಿ ಹರಿವು
ದದುವೆ ದಾರಿ!
ಹಾದಿ ನಡೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ
ಒಗೆದ ತಿಳಿಗೊಳದಿ
ನಳನಳಿಸ ತಾವರೆಗ
ಳಸು ಕೆಲವ ಕೊಂಡು.
ಆರ್, ನೀನರಸುವೆಯೊ,

అవనిగదే తృప్తి;
 అవన తృప్తియే నీనగే
 దోరవ సన్మక్తి!
 దారి నడ ఇబ్బదియ
 అడవిగళ దాటి
 మౌన అనందగళ
 తవరూర దాటి.
 నోడదో నోడలి
 కరివేందు హేనల,
 కాడమధ్యది కరివ
 నచియదువే యముసే!
 బిసిల బేగేయినాకే
 కంది కుంచితకళ;
 మోహనన నాడిగేదే
 హాదిమాడికళ!
 యముసేయలి మిందు, ని
 మృలనాగి ముందు,
 యముసే బలతడియ నీ
 సేరుతలి నిందు,
 దుడుకదేయే, దుడుకదేయే
 నోడ నోటగళ
 అడవి మనేమాడిదా
 గోల్లనాటగళ!

౨

పున రాతియేలల్లి
 కుళితు కేళలూది,
 జేలువే రాధేయ ఎదేయ
 నరళిమనలీ.
 కగలిరుళ తాళగళ

ಹಿಡಿದು ಒಡಬಡಿದು,
 ಜನನಮರಣಗಳೆಂಬ
 ನಟರ ಕುಣಿಸುವನು!
 ದೂರ ತೀರದಿನೆನಿತೊ
 ಕರೆಯ ಕೇಳುವನು,
 ಧಾರಿಣಿಯನೆಲ್ಲ ವ
 ಲ್ಲಿಂದಲಾಳುವನು.
 ಉಟ್ಟ ಪೀತಾಂಬರದ
 ಅಸನವ ಹಾಸಿ,
 ನಿಟ್ಟುಸಿರ ಪರಿಮಳದ
 ಗಾಳಿಯನೆ ಬಿಸಿ,
 ಕಂಪುಗುವ ಚುಂಬನದ
 ಹೂವುಗಳ ಮುಡಿಸಿ,
 ತಂಪಿಡಿದ ತನ್ನೆದೆಯ
 ನವನೆದುರೆ ಬಿಡಿಸಿ.
 ಮಧುರಾಧರಾಮೃತ ಸಿ
 ವೇದನೆಯ ಮಾಡಿ,
 ಎದೆಯ ಪ್ರೇಮಜ್ಯೋತಿ
 ದೀಪವನೆ ಹೂಡಿ.
 ಅಲ್ಲಿ ಆ ರಾಧೆ ಆ
 ರಾಧಿಸುವಳವನ
 ಆನಂದಬಾಷ್ಪ ಧಾ
 ರಾಭಿಷೇಕದಲಿ!

೧೧. ಎಂತಿಹನೊ—ಎಲ್ಲಿರುವನೊ

ಎಳೆದಳಿರನ ಪಸದನಗಳ ಮರ್ಮರ ದನಿಯನು ಮಾಡುತ್ತ
ತಿಳಿನೀರಿನ ಕಾಳ್ಪರದಲಿ ಮೆಲುದನಿಗಳ ಪದ ಹಾಡುತ್ತ
ತಂಬಿಲರೊಳು ಸುಯ್ಯೆಂಬುವ ಸಂದೇಶವಸಿರದಟ್ಟುತ್ತ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆಯೆ ತನ್ನಯ ನೆನಹನೆ ಕೊಡುವನು.

ತಂಗಾಳಿಯ ನುಣ್ಣುಟಿಯಿಂ ಬೆಳ್ಳಿಗಳ ಚುಂಬಿಸುತ್ತಲಿ
ತಂಗದಿರನ ನಿಳೊನ್ನಿಟದಿನಿಂಗಡಲನೆ ಬಿಡುದುಕ್ಕಿಸಿ
ತುಂಬಿಯ ಬಂಬಲವೆಂಬುವ ಶ್ರುತಿಯೊಳು ಸರವೊಂದಾಗಿಸಿ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆಯೆ ತನ್ನಯ ನೆನಹನೆ ಕೊಡುವನು.

ಕಾರಿರುಳಿನ ಕಾರ್ಮೋಡದ ಗುಹೆಯೊಳು ತಾನಡಗಿರುತ್ತಲಿ
ಕುಡಿಮಿಂಚಿನ ಕಿರುನಗೆಯಲಿ ಬಾಂದಳವನೆ ಬೆಳಕಾಗಿಸಿ
ಗುಡುಗಿನ ಬಲ ನಿಮಾಡುತ್ತಲಾಗಸದೊಳು ಬಿಡದಾಡುತ್ತ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆಯೆ ತನ್ನಯ ನೆನಹನೆ ಕೊಡುವನು.

ಮುಂಜಾವಿನ ಮುಂಬೆಳಕಿನೊಳರುಣ ಧ್ವಜವನ್ನೆತ್ತುತ
ವೊಂಗದಿರನ ಬರಸಾರುತಲಿಳಿಯನು ಬೆಳಕಿನ ಕಡಲೊಳು
ಮುಳುಗಿಸುತ್ತಲಿ ಮೂಡಣ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲ ಹಿಂಬದಿಯಲಿ
ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆಯೆ ತನ್ನಯ ನೆನಹನೆ ಕೊಡುವನು.

೧೬. ಗುರುದೇವ*

ನೀನಲ್ಲದಾರುಂಟು ಗತಿಯೆನಗೆ ಗುರುದೇವ
ನೀನೆ ಸರ್ವಸ್ವವೆನಗೆ. ನೀನೆ ಸರ್ವಸ್ವವೆನಗೆ!

ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯು ನೀನೆ, ಹೊತ್ತ ತಂದೆಯು ನೀನೆ,
ಮತ್ತೆನಗೆ ನೆರವಾದ ಒಂಥು ನೀನೆ!
ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನಾದ ಸದ್ಗುರುವು ನೀನೆನಗೆ,
ನಿತ್ಯಾತ್ಮ ನಿರ್ಮಲಾನಂದ ನಿಧಿಯೇ!

ಪ್ರಣವ ಮಂತ್ರದ ಮೂಲವರುಹಿದವ ನೀನೆನಗೆ,
ಪ್ರಣುತ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾರ ಸವಿಯಲಿರೆದೆ;
ವಿಸುತ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದಲೇ ತನುಮನವ
ಮಗಿಸಿದಾ ಪ್ರಣವ ಸ್ವರೂಪ ನೀನೇ!

ಸೂರಾರು ಚಿಂತೆಗಳ ಸೂರಾರು ದಿಕ್ಕಿಗೆ
ತೂರಿಕೊಟ್ಟವೀಳ ಪ್ರಹ್ಲಾಂಡ ಕೋಟಿಗಳ
ತೋರುತೆನ್ನೇ ಮನೋಸೇತ್ರಕದ್ವೈತದ ಅ
ಸಾರತೆಯ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವನಿತ್ತೆ!

* 1935ರಲ್ಲಿ ಕವಿ ಗದಗಿನ ಸಮೀಪದ ಕಪೋತಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಗುಹಾವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಬರೆದ
ತೊಟ್ಟ ಸದ್ಗುರುವಿಗೆ.

೧೩. ನೀತಿ

ಕಡಲ ತೆರೆಯಿಂದೊಗೆವ ಸಂಗೀತ ಸರಸತೆಯ
 ಜಡವಾದ ಮಳಲೊಟ್ಟಿಲಳೆವುದೆಂತೋ?
 ತಳಿರಿಡಿದ ಮಾಮರದಿನುಲಿವ ಕೋಗಿಲೆಸರವ
 ಬಳಿಯ ಹಳ್ಳುಬಳಗವದು ಸವಿವುದೆಂತೋ?
 ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮಲರ ತಸಿಗಂಪು ಗಾಳಿಯಲಿಳಿಯೆ
 ಹುಲ್ಲು ದರ ಹೆಚ್ಚಳವನರಿವುದೆಂತೋ?
 ಹೊಳೆತಡಿಯ ಪುಳಿನದಲಿ ತೆಳುವಾಗಿ ಪಡಿನಳಲ
 ತಳವ ತಿಂಗಳ “ಜಡತೆ” ನೋಳ್ವುದೆಂತೋ?
 ಹೊಳೆಯುವಾಗಸದೊಳಗೆ ಸುಳಿವ ಮೆಲ್ಲಲರಿನಲಿ
 ತಿಳಿಯಾದ ಸಂಗೀತ ಅಲೆಗಳೊಲಿಯೆ,
 ಆರ ನುಡಿ ಆ ಕವನ? ಆರ ಕೊಳಲಿನ ಜೀವ?
 ತೋರಿ ಸಾರದ ಅದರನರಿವುದೆಂತೋ?
 ಹೊಳೆವ ತಾರಗೆಯೊಳಗೆ, ಬಿರಿವ ಕಿರಿಮುಗುಳೊಳಗೆ,
 ಇಹುದೊಂದು “ತತ್ವ”ವೆಂಬರಿವು ಬಹುದು;
 ಇಳೆಯನಾವರಿಸಿರುವದೊಂದು ಕಳೆ ಆ ತತ್ವ;
 ವಿಹಿತಜೀವನದೊಳಗೆ ಅಡಗಿ ಇಹುದು.
 ಕೊಳಲೆಂದು ನೇಹಹಿಡಿತದಿ ಅದರನೊಪ್ಪಿಸಲು,
 ತಳುವದೇ ಮನದೊಳದನೊಪ್ಪಿಕೊಳಲು,
 ಗಳಿಗೆಬಟ್ಟಲು ಬಾಳ್ವೆ ಇಹುದೊಂದು ಹಿಡಿತದಲಿ,
 ತಿಳಿವಹುದು ಬಿಗಿತವದೆ “ನೀತಿ” ಎಂದ..

೧೪.. ಮಾಯೆ

‘ಮಾಯೆ’, ‘ಮಾಯೆ’ ಎಂದು ತಳುವದೆ ನುಡಿದರು,
ಕಾಯಕ್ಕೆ ಶವನು ಮುಳಿಯುತ್ತ ಹಳಿದರು,
ಹೇಯ ಕರ್ಮಗಳ ತುಳಿಯದೆ ಸಡಿದರು
ಮಾಯೆ ಇದಾವುದಹೊ?

ಗಾಳಿಯೊಳುಲಿಯುವ ಸಂತಸ ಸವಿಯರು,
ಸಾಲುತಾರೆಗಳ ತತ್ತ್ವ ತಿಳಿಯರು,
ಕೋಲುಮಿಂಚು ಹರಿನಗೆ ಎಂಬುದರಿಯರು,
ಮಾಯೆ ಇದಾವುದಹೊ?

ಜನರೊಳು ಹೊಳೆಯುವ ದೇವನ ನೋಡರು,
ಸನೆಯಾದ ತನುವಿದು ಮುಗಿವುದ ಕಾಣರು,
ಘನತೆಯ ಗಿರಿಯಿಂದ ಬೀಳ್ವುದ ಬಗೆಯರು,
ಮಾಯೆ ಇದಾವುದಹೊ!

ನಾನು, ನನ್ನದಿದು ಎಂಬುದೆ ಮಾಯೆಯು,
ನೀನು, ನಿನ್ನದಿದು ಎಂಬುದೆ ಸತ್ಯವು,
ಮಾನಿತ ಭಕ್ತರ ತತ್ತ್ವವಿದರಿಯರು,
ಮಾಯೆ ಇದಾವುದಹೊ!

೧೫. ಕಡೆನುಡಿ

ಅಳಲದಿರು ನಾನಿಂದು ವೋಪಸೆಂಬುದಕಾಗಿ
ಬಳಲದಿರು ಬಾಡುವೆಳಲತಿಕೆಯಂತೆ;
ಕಳವಳದ ಕಂಬನಿಯ ತುಂಬಿ ಹಂಬಲಿಸದಿರು
ಇಳೆಯೊಳ್ಳಿಯ ಮಾತು ಮುಗಿದುದೆಂದು.

ಅದೊ, ನೋಡು, ಮೃತ್ಯು ದೂತಂ ಬಂದು ಸಿಂದಿಹನು,
ಅದಿರದಿರು ಮೃತ್ಯು ಲೋಕಕ್ಕೆಂಬನು;
ಬೆದರಿಕೆಯನರಿತ್ತಿಲ್ಲ ಬಾಳಿನಲಿ ನಾನದರಿ
ನೊದಗಿದಾಮಂತ್ರಣವ ಕೈಕೊಂಬೆನು!

ಏತಕ್ಕೇ ನೀರವದ ದೋದನಂ, ನೀಳ್ನೋಟ
ದಾತುರದ ಮಾಳ್ ಕೃಶದೇಹದೊದವು?
ವೂತ ಪ್ರಭಾವತಿಯೆ, ಸಾಕು ನಿನ್ನೀ ಶೋಕ
ದಾರ್ತ ಪ್ರಕಂಪನಂ ಮೃತ್ಯುವನಕೊ!

ತಳುವು, ತಳುವೆಲೆ ಮೃತ್ಯು! ಕಾಮಿನಿಯ ಬೆಂದಪೆಸೆ,
ತಿಳಿವೆಂಬ ಶಂಬನಿಯ ಸೂಸಿ ಬರುವೆಂ;
ಹಲರುಂಟು ಧಾರಿಣಿಯೊಳಿನಿಶೊಂದು ತಕ್ಷಲ
ನೆಳಲ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೊಂದು ನುಡಿಯುವವರು!

ತಳುವು, ತಳುವೆಲೆ ಮೃತ್ಯು! ಕಾಮಿನಿಯ ಚೆಂದುಟಿಗೆ
ನಲವಿಂದ ಚುಂಬನವನಿತ್ತು ಬರುವೆಂ;
ಹಲರುಂಟು ಧಾರಿಣಿಯೊಳಿನಿಶೊಂದು ಸಲ್ಮಿಯಲಿ
ನಲಿದು ನೋವಂ ಮರೆದು ನುಡಿಯುವವರು!

ಇಂದಿಗಾದುದು ನಿನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯ ನಾಟಕದ
ಸಂಧಿ, ಸುಖಶಾಂತಿ ಸಂಪದವಳಿದುದು;
ಇಂದಿಗಾದುದು ಎನ್ನ ಸಿಂಗರದೊಳಿನಿಯಾಸೆ
ಬಂಧನಂ, ಬಾಳ ಹಂಬಲ ಹರಿದುದು!

ಇನಿತೊಂದು ಕಂಬನಿಯಿನಿತೊಂದು ನಿಟ್ಟುಸಿರಿ
ನಿನಿತು ತವಗುವುದಲ್ಲ, ಬಾಳೆ ಇದಕೆ!
ಇನಿಯ ನೀ ಮರುಗದಿರು, ಕೊರಗದಿರು ಈ ಮಳಲ
ಮನೆಗಾಗಿ, ಅಳಿವಿಲ್ಲ ಆತ್ಮವಿದಕೆ!

ಅರಳುವುದು, ಹೊರಳುವುದು ಎಲರೊಳಗೆ ಕಂಪಿತ್ತು
ಸುರುಳುವುದು ಕೊನೆಗದುವೆ ಕುಸುಮ ಧರ್ಮಂ;
ತರಳೆ ನೋವಿನೊಳೊಂದು ನಲೈಯಂ ಕಾಣುವುದೆ
ಅರಿವರ್ಗೆ ಪರಮಪವನೀವ ಕರ್ಮಂ!

* * * *

ಎದೆಯ ಕರಗಿಸಿ, ಕಣ್ಣಿ ನೀರಧಾರೆಯ ಸುರಿಸಿ,
ಬದುಕಿನಲ್ಲಿಯನಳಿಸಿ, ಬಾಳ ಹಳಿಸಿ,
ಚತುರೆಯೊರ್ವಳ ಬಾಳಿನಂಧಕಾರದಿ ನೂಂಕಿ
ಚೆನ್ನರಿತ್ತಿತ್ತೊಂದು ಹರಯದುಸಿರು!

(೧೭. ಅಶ್ವ)

ಆಸೆಗಾಯಸವಿಲ್ಲ, ತುದಿಮೊದಲ ಮಿತ್ತಿಯಿಲ್ಲ,
ಮೂಲೋಕಗಳನೊಂದೆ ನಿಮಿಷದಲಿ ಸುತ್ತಿ,
ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯರನೆತ್ತಿ, ಸೃಷ್ಟಿ ಕೋಟಿಯ ಬಿತ್ತಿ,
ಚಿರಯೌವನವನಾಂತು ನಿಂತುದಜ್ಜರಿಯಲ್ಲ!

ಭೂಲೋಕದಮಿತ ಸೌಂದರ್ಯರಾಶಿಯ ಸವಿದು,
ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರರ ಸಿಂಹವಿಷ್ಣುರವೇರಿ,
ವಿಪುಲ ಧನಕನಕ ಭಂಡಾರ ಸಾರವ ಹೀರಿ
ಹೃದಯಾಂಬುಧಿಯ ತೆರೆಯ ಮರೆಯೊಳವಿಡಿದೆ ನವೆದು!

೧೨. ನೇರಾಶೆ

ಆನ ಹಾಲಾಹಲವನೀಂಟಿದೆನೋ, ಅಲ್ಲದಡೆ
ದೇವ ನನ್ನದೆಯೋಳೀ ಪರಿಯ ದಳ್ಳುರಿಯೆ?

ಎದೆಯ ಕತ್ತಲ ಕಾಡೊಳುರಿಯುವೀ ಕಾಳೆಚು
ಬದುಕಿನಾನಂದಗಳ ಸುಡುತ ಬರುತಿಹುದು.
ಬಗೆ ಬಾಸ ಬೆಳ್ಳಿ ಮಬ್ಬಿನಲಿ ಮರೆಯಾಗಿಹುದು,
ಬಿಗಿದು ಬೆಂಬಳಿವುದಳಿಗೆಯ್ತುಗಳ ನೆಳಲು!

ನೂರಾರು ಆಸೆಗಳನಾಹುತಿಯಗೊಂಡಗ್ನಿ
ನೂರಾರು ನಾಲಗೆಯನೆತ್ತಿ ಹೊತ್ತಿ,
ಪ್ರಳಯ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನ ಕೆಂಗಿಡಿಯ ಕೊನಮುಟ್ಟಿ,
ತಳವರಿಸಿ ತಂಗಿತೆನ್ನೆದೆಯನೊತ್ತಿ!

ಬಲ್ಲೆರೆಂದು ಘೋರ್ಗರೆಯೋ? ಸಿಡಿಲ ಸಿಂಹಧ್ವನಿಯೋ?
ಕತ್ತಲೆಯ ಮೃತ್ಯು ವಸೌನಚ್ಚಾಯೆಯೋ?
ನಡುಗುತಿದೆಯಂಗಾಂಗ. ಹೃದಯ ಹಮ್ಮಿಸುತ್ತಿದೆ.
ತಡೆವುದೆಂತೋ ಕಾಣಿನೀ ರೌದ್ರವ!

೧೮. ವಿಧಿಗೆ*

ಎನ್ನನೇತಕೆ ವಿಧಿಯೆ, ಬರಿದೆ ಕಾಡಿಸುವೆ?
 ಇದೊ ಕೊಟ್ಟಿನಿದೊ ಬಿಟ್ಟಿನೆಂದು ಜ್ಞೇಡಿಸುವೆ!
 ನಳ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ, ರಿಪುದಮನ, ಧರ್ಮಜರು,
 ಕಾಳಿ, ಗೆಲಲರಿಯದೆಯೆ ಸೋಲನೊಪ್ಪಿದರು!
 ಅಂದಿನೊಲು ನೀನಿಂದುಮಜಿತನಾಗಿರುವೆ.
 ಅಂದಿನಂದದಿನೆಂದು ಹಸಿದೆ ನಿಂದಿರುವೆ!
 ಎನಿದದ್ಭುತಕಾಯ, ವಿಧಿ, ನಿನ್ನ ಮಾಯ!
 ಸೃಷ್ಟಿ ಕೋಟಿಗಳ ತುತ್ತವ ನಿನ್ನಪಾಯ!
 ಗಂಭೀರ ಸಾಗರ, ಅನಂತ ಗಗನಗಳ,
 ರವಿ ಶಶಿ ಗ್ರಹ ತಾರೆ ಕೋಟಿಕೋಟಿಗಳ
 ಒಂದೆ ನೋಟದಿ ನೋಡಿ, ಒಂದೆ ತುತ್ತಾಗಿ
 ಸುಂಗುವಜ್ಜರವೇನೊ! ಎಲೆ ರುದ್ರ ಭೋಗಿ!

* ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳ 'ಗೀತೆ'ಯ ಒಂದು ಪದ್ಯದ ಮೊದಲ ಸಾಲಿನ ಸ್ವರೂಪ ವಾಡಪ್ಪ.

೧೫. ಮಧುಮಾಸದುದಯ

೧

ಮಧುಮಾಸದುದಯದಲಿ
ಮಧುರ ಮಧುಗೀತಂ,
ಯೌವನದ ಪಾತ್ರೆಯಲಿ
ಪ್ರೇಮ ಸಂಗೀತಂ.

೨

ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗೆಯಲಿ
ಮಕರಂದ ಪಾನಂ,
ಸಲ್ಲಳಾ ಚಾಯ್ತೆರೆಯೊ
ಳನ್ಮೃತಮಯ ಗಾನಂ.

೩

ಬಾಂದಳದಿ ಬೆಳ್ಳುಗಿಲ
ನಲೈ ನಲಿದಾಟಂ,
ಕವಿಯ ಬಗೆಯಗಲದಲಿ
ಭಾವನೆಗಳೊಡೊಟಂ.

೨೦. ಸುಮ್ಮನಿಹುವೇಕೆ

ಎಳದಳಿರುಗಳ ತಿಂದು,
ಬೆಳುದಿಂಗಳಂ ಕುಡಿದು
ಉಲಿಯ ನಲುಮೆಯನೆನಿತೊ
ಪಕಿ ಯುಗಳ
ಬಳಿಯ ಮಾಮರದಲಿ
ಕೆಳೆಯಲೆಳಸುತಲಿಹವ್ವ,
ಎಲರೊಳಗೆ ಪ್ರಣಯ ಪರಿ
ಮಳಿಸುತ್ತಿಹುದು.

ಮಧುಮಾಸ ಬಂದಿಹುದು.
ಮಧುಧಾರೆ ತುಂಬಿಹುದು.
ಮಧುರ ಮೌನದಿ ಪ್ರೇಮ
ಯಮುನೆ ಹರಿದಿಹುದು.
ಹದಗೆಟ್ಟು ಮೇದಿನಿಗೆ
ವಿಧಿ ಸೊಬಗನಿತ್ತಿಹನು.
ಇದನು ನಾವರಿತಿರಲು
ಸುಮ್ಮನಿಹುದೇಕೆ?

೨೧. ರಸಲೀಲೆ

ನೀರನೀರೆಯರೆಲ್ಲ ಬನ್ನಿ ಹೂದೋಟಕ
ಮಧುನ್ಮಪ ಚದುರ ಬಂದಿಹನು!
ಸಾರಸ ಕುಸುಮ ಸಂಕುಲ ಸುವಾಸಿತ ಪಾತ
ತೇರು, ತೇರೇರಿ ಬಂದಿಹನು.

ಹಜ್ಜಿ ಹಜ್ಜಿಯನಿಟ್ಟು, ಚೆಲ್ಲಿನ ಮೈಬಿಟ್ಟು,
ತೋಳುತೋಳಿಂದೆದೆದೊಟ್ಟು,
ಸಜ್ಜಿಯ ಬಿಜ್ಜಿಯ ಬಲ್ಲ ಬಲ್ಲಿ ದರೆಲ್ಲ
ಬನ್ನಿ ಸಿಂಗರಕೆದೆಗೊಟ್ಟು.

ಮುದ್ದುಮುದ್ದಾಡುತ ಮಧುರ ಚುಂಬನದಿಂದ
ರಾಗದೆದೆಯ ರಸ ಸವಿದು,
ಸಿದ್ಧರು, ಪ್ರಣಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧರು ನಾವೆಂದು,
ಆಡುವ, ರಸಲೀಲೆಯಹುದು.

೬೬. ರಾಗ

ವಸಂತದೊಂದು ಸುಪ್ರಭಾತ
ಸುಂದರ ಸುಮನೋಜ್ಞ ಹಾಸ
ಸುರುಚಿರ ಸುಮಸುರಭಿವಾತ
ಅದರೊಳೊಂದು ಮಧುರಗೀತ
ವಿಶ್ವಕರ್ತನವನ ರಾಗ.

ವಿಶ್ವವೆಲೆ ವೊಂದು ಮುರಲಿ
ಶೀತವಾತ ಶ್ವಾಸಲಹರಿ
ಜೀವಕೋಟಿ ಅದರೊಳುರುಳಿ
ಹೃದಯನಾದಗಳನು ಮರಳಿ
ಪಡೆವುದುದುಜೆ ಅವನ ರಾಗ.

ಕಡಲಿನೊಗೆವ ಮೃದುಲ ರವವು
ಜಾನಿನುಲಿವ ಮೇಘನಾದ
ನದಿಯ ಮಂದ ಮಧುರ ಗಾನ
ಅವುಗಳೊಳಗೆ ಕವನಜವವು
ಹರಿವುದೊಂದು ಹರಿಯ ರಾಗ.

೨೩. ಉಪ್ಪು.

ಮೂಡಲ ಬಾನಿನ ಬಾಗಿಲೆರೆಯಿತು,
ಹಾಡಿದುವೈ ಹೂ ಪರಿಮಳವು.
ಹಾಡಿದ ಹೂಗಳ ಪರಿಮಳ ಗೀತದ
ಕೋಡಿವರಿದುದೈ ತಂಬಿಲರ.

ಚಿಗುರಿಸ ರಾಗವನ್ನೊಟ್ಟುತಲಾವಳೊ
ಮೊಗದಲಿ ಶುಭ್ರತೆಯಾಂಕಿಹಳು.
ಮುಗುಳಿಸ ಮೆಲ್ಲುಸಿರೊಡುತಲರಳಿದ
ಮೊಗದಿಂದಿಳಿಯಂ ನೋಡುವಳು.

ಹೊಳೆಯುವ ಪಳುಕಿನ ತೆರದಿಂದೆಸೆಯುವ
ಬಾಂದಳವಾಕೆಯ ನುಣ್ಣಿದಪ್ಪು,
ತಿಳಿಯಾದೀ ಕೊಳ ನೀರಾಕೆಯ ಪಡಿ
ನೆಳಲಿಪ ಕೈಗನ್ನಡಿ ವೊಳಪ್ಪು.

ಮೂಡಲ ಬಿಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲ ತೋಟದ
ತಾರಾಸುಮಗಳ ಕುಯಿ ಹಳು.
ಆಡುತಲೋಡುತಲಂಬರ ಪಟದಲಿ
ಮಂದಸ್ಥಿತವನೆ ನೆಯ್ದಿ ಹಳು.

ಹಾಡುವ ಹಕ್ಕಿಯ ಗೂಡಿಂದೆಬ್ಬಿಸಿ
ಗಾಳಿಯ ಪಟದವೊಲಟ್ಟಿ ಹಳು;
ನೋಡದೊ ಮಂಜಿನ ಮಣಿಗಳ ಹಾರವ
ಕೋಡು ಕೊರಲಿನೊಳು ತೊಟ್ಟಿ ಹಳು!

ಹೊದೆದಿಹ ಕತ್ತಲ ಮುಸುಕಂ ತೆಗೆಯುತ
ರವಿಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ ಕರೆದಿಹಳು,
ಬಿಡಿ ಮಾಡಿದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯದ ಪಟಗಳ
ನೊಂದೊಂದಾಗಿಯೆ ತೆರೆದಿಹಳು.

ತಳಿರಿನ ಮೆಲ್ಲುಡ್ಡಿ. ಇಡುತಲಿ ಉಷ್ಣ ತಾ
ನಿಳೆಗಾನಂದದಿ ಬರುತಿಹಳು;
ಎಳಮಕ್ಕಳ ಕಣ್ಣಿನೆಂಬ ತೆರೆಯಿಸಿ,
ಅಡಿಸಿ, ಹಾಡಿಸಿ ಬರುತಿಹಳು.

ಧರೆಯೆಂಬೀ ಪುಸ್ತಕವಂ ಬಿಚ್ಚುತ
ಹೂದಳಿರಿನ ಸವಿಗವನಗಳ
ಬರೆದಾ ಕವಿ ಜಾಣ್ಮೆಯ ಕೊಂಡಾಡುವ
ಕೋಗಿಲೆಯೆದೆಯಂ ಮಿಡಿದಿಹಳು.

ಕವಿಗಳ ಕಣ್ಣನು ತೆರೆಯಿಸಿ ತನ್ನನು
ಬಣ್ಣಿಸಿ, ಬಣ್ಣಿಸಿ ಕವಿತೆಗಳ
ಸುವಿಮಲ ಸುರಸ ಸ್ವನದ ಸುಧಾರಸ
ಸರಿಯಂ ಸೂಸುತ ಬರುತಿಹಳು!

೨೪. ಒಂದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ

ನೋಡು, ನೋಡು ಹೊಂಬಿಸಿಲಲಿ ಹಸಿಮಳೆ
ಹೊಳಲ ಗಾಳಿಯನು ಸೀಳುತ್ತಿದೆ,
ಮೂಡಲದಲಿ ಹೊನ್ನೇಸರ ಹೊಂಗಳೆ
ಎಳದಳಿರಲ್ಲು ರಿದೇಳುತ್ತಿದೆ!

ಮಳೆಬಿಲ್ಲಿನ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಹೊಗರದೊ
ತಂಗೊಳದಲಿ ಪಡಿನೆಳಲಿಸಿದೆ!
ತಳಿರಿಂ ತುಂಬಿದ ಮಾವಿನ ಸೆಳೆಯಲಿ
ಕೋಗಿಲೆ ಕವನವನುಲಿಯುತ್ತಿದೆ!

ಮರಳೊಳಗೂಡದ ಈ ಕೊಳನೀರಲಿ
ಅರಸಂಜೆಗಳೇನಾಡುತ್ತಿವೆ!
ಅರಳಿದ ಬಿಳಿ ಮುಗಿಲಾಗಸಕ್ಕೆತ್ತಿದ
ಬೆಳ್ಳೊಡೆಯೊಲು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದೆ!

ದೂರದಿ ತೋರುವ ಶೈಲಾವಳಿಯಿಂ
ಹಾಲೆರೆದಂತಿಳಿವಾ ಹೊನಲು.
ಸಾರುವನುಣ್ಣನಿ ಗೀತಾವಲಿ ತಂ
ಗಾಳಿಯ ಗಂಧದೊಳಾಡುತ್ತಿದೆ!

ಮೌನದ ಮಧುರಿಮೆಯೂಡುತ್ತ ಸೃಷ್ಟಿ
ಸ್ಥಿತಸುಮ ಸುರಭಿಯ ಸೂಸುತ್ತಿದೆ!
ಮೌನವೆ ಬಾಳ್ವೆಯ ತುದಿವೊದಲೆಂಬುವ
ಸುಂದರ ತತ್ತ್ವವ ಸಾರುತ್ತಿದೆ!

ಎನ್ನೆದೆಯೊಳಗಾನಂದದ ಬೆಳ್ಳೆಳ
ಕಾವೌಸುತ ನಿರ್ಮಲ ಸುಖದ
ಬಣ್ಣದ ಕನಸುಗಳಿನಿತ್ತೋ ಬರೆದಿವೆ
ಕವಿತಾ ಮಾತೆಯ ತೊದಲುಲಿಯ!

ಜಾರಲೆ ದಾರಿಗ! ಆವುದನೋಡದ
ದುಡುಕಿನ ಪಯಣವು ಸಾಕಿನ್ನು!
ದೂರದ ತೀರದ ಸಂದೇಶವ ತಿಳಿ
ಬರೆದಿದೆ ಜಿಗುರಿಸ ರಾಗದಲಿ!

ಒಂದೇ ನೋಟದಿ, ಒಂದೇ ಭಾವದಿ
ಒಂದೇಕಾಂತದ ಈ ತಿಳಿವ
ಒಂದೇ ತಿಳಿವಡೆ ಸತ್ಕವ ಸಖ್ಯವ
ನಿಂದೇ ಬೆಳಸೈ ದಾರಿಗ ನೀ!

೨೫. ಮಳೆ ಹನಿ

ತಂಬಿಲರ ಸೋಂಕಿನಿಂದುಂಬಿ ಮುಗಿಲೋಳಿಯಿಂ
ತೆಂಬಿಸಿಲ ಸೀಳಿಬಹ ಮಳೆಯ ಹನಿಯೆ!
ಹಿಂಜೀಸಗೆಯ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯ ಹೊಂಬೆಳಗಿನಲಿ
ಹಂಬಲದ ಹುಯ್ಯಲಂ ಹಾಡುತಿಹೆಯಾ?
ಬೆಂದೆದೆಗೆ ತಂಬನಿಯ ತಂದೀವರಾರೆಂದು
ತೆಂದಳಿರು, ಸುಮತತಿಗಳಿಲ್ಲ ನಿಂದು,
ಮೋನವಾಂತನಿತು ನಿಟ್ಟಿಸಲು ಬಾಂದಳವನದೊ
ಗಾಸದೊಲು ಮೆಲ್ಲಡೆಯನ್ನೆದಿ ಮುಗಿಲು,
ಮಳೆಯ ಮಧುಬಿಂದುಗಳ ತಳಿದುದುದ್ಯಾನದಲಿ.
ನಿಲುವೆಲರಿಸಲರುಗಳನರಳಿಸಿದುದು;
ಸಲಿಗೆಯಿಂದೆನ್ನ ಹೃಚ್ಚಾ ತಕವನೊಲಿಸಿದುದು;
ಬಳಲಿಕೆಯ ನೆಳಸಿರದಳಿಸಿದುದು.
ನೀಲಾಂಬರಾಂಬುಧಿಯ ವಕೌಕ್ತಿಕ ಮರೀಚಿಗಳೆ!
ಕಾಲನಾಸಂದಾತ್ತೈ ತುಭ್ಯ ಬಿಂದುಗಳೆ!
ತಳಿರಿಡಿದ ಭೂಮಾಶೆಯೊಲಿಯಲೆಂದೊಪ್ಪಿಸಿದ
ಅಲರ ಸಂಚಯಮಲ್ಲ ಮಳೆಯ ಹನಿಯೆ!

೨೬. ಮಳೆಮುಗಿಲ ತಾರೆಗಳು

ಕಾರಿರುಳ ಬಾಂದಳದಿ ಬೆಳಕು ಬಲೆರೆಪರಿಯು
ಲೋರೈಸಿ ಗೋಚರಿಸಿತೊಂದು ಮೇಘಂ;
ಸಾರಿರುವ ಕತ್ತಲೆಯ ಪಾಳಯದ ಕೊತ್ತಲಂ
ಬೀರುತಿದೆ ಕಿಡಿಯೊಂದು ಹೊಳೆವ ಸರಲಂ.

ಕೊಳದ ನೈದಿಲೆಯವೊಲು ದಳವನಗಲಿಸಿ ಮೋಡ
ಎಳೆಮಿಂಚ ರೋಚಿಯೊಳು ಅಲುಗುತಿಹುದು.
ನಲಿವ ಮುಗುದೆಯ ಮುಡಿಯ ಕುಸುಮಪಾರಗಳಂತೆ
ಬೆಳಗುತಿವೆ ತಾರೆಗಳು ಮುಗಿಲ ಮಲೆಯೊಳು.

ನೀಲನೀರದವೆಂಬ ಹವ್ಯಾ ವಿದ್ಯುದ್ವೀಪ
ಮಾಲೆಯೊಲಾ ಪೊಳೆವ ನಕ್ಷತ್ರನಿಚಯಂ
ಗಾಳಿಯನ್ನೊಲೈಪ ಸುರಭಿಸಲ್ಲೊಭಸದ
ಲೀಲೆಯಿಂದುಗುವ ಪಾಟಲವದೆನಿಕುಂ.

ಬೀಸುವೀ ಬಿರುಗಾಳಿ ಎನ್ನಂಗಳದ ಲತೆಯು
ನೋಸರಿಸದೊಪ್ಪಿರುವ ಕುಸುಮಕುಲವ
ಸೋಸಿ ಸೊರಗಿಸಿತು; ಎಳರಿಪೆನದುಕತದಿ — “ತಪ
ಹಾಸದೆಸಕವನಾದು ನಲಿಯಬೀಡ!”

ಎನಿತೊ ಸುಗ್ಗಿಯ ಸೊಗದಿ ನಗುವ ಹೂಗಳ ಕಂಡು.

“ಮಿನುಗುವಿರ? ಮುನ್ನಂಟು ಮುಗಿವು ನಿಮಗೆ”

ಇನಿತೊಂದು ಪಲ್ಲವಿಯನಾ ವಸಂತಾಗಮದೊ

ಳಾನಿಸುತ ನಾಣೆ ಸಿದೆ ನನೆಗಳನಿತಂ!

ಇಂದಿನೀ ನಿತಿಯ ನೀರವದಲ್ಲಿ ನಿಮಗದಾ

ನೊಂದು ಸಂಗೀತಸಲ್ಲಾಪವೀನೆಂ—

“ಸುಂದರಾಕೃತಿಯೊಡನೆ ಸೌಮ್ಯತೆಯ ನಿಚ್ಚಲುಂ

ಒಂದಿಸಿರ! ನಿಮಗಳಿವು ಬಾರದಿಹುದು.”

ವನದೆಲರು ಪರಿಮಳವ ಸೂರಗೈಯಲೆ ಅರೋ

ಳನುಕಂಪಕಣವನಿನಿಸುಂ ತಳಿಯದೆ?

ಜಿನ್ನುಗುವಾನಂದಾಶ್ರು ಪುಲಕದಿಂದೆಳ್ಳಿಸು

ತ್ತನುಗೊಳಿಸಿರಾ ಸಮಾರಸ ಕೂರ್ಮೆಯಿಂ.

ಇದಕೊ ನವಾನಿಲ್ಲ, ಸಂಚಲಿಸಲಿ ಮೃದು
ಪದಗತಿಯಿಂ ತಳಿಸಿ ಲತೆಯಂ,
ಕುದುರಿಸೆ ಕೋಮಲ ಕಿಸಲಯದಿಂ ಮುಗು
ಳಿದೆಯಲಿ ಸೌಗಂಧದ ವ್ಯಥೆಯಂ!

೨೭. ಒಂದು ಸಂಜೆ

ಕತ್ತಲಿಸಿತ್ತಲ್ಲಿ ಪಡುವಲ ಚಕ್ರವಾಳಂ
ಬಿತ್ತರಿಸಿ ಭೋಗರೆವುದೀ ನೀಲಿಯಾಳಂ!
ಹಗಲುರಿಯು ತಂಪಾಯ್ತು ತಂಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ,
ಮುಗಿಲ ನಗೆ ಮುಗುಳಾಯ್ತು ಸಿಂಗಾರದಲ್ಲಿ.
ನೀರೆ, ಜಿಡು, ಜಿಡು ಕರವನೆದೆಯ ಕತ್ತಲೆಯ
ತೊರುವೊಲು ತೋರು ನಿನ್ನೆಳನಗೆಯ ಕಲೆಯ
ಈ ಮಳಲ ರಾಶಿಯಲಿ ನಲಿವ ನೋರೆಯಂತೆ
ಕಾಮಿಗಳ ಕಾಣ್ಕೆ ಕಂಗೆಡಿಸುತ್ತಿಹುದಂತೆ!
ಬಾರೆಂದು ನೀನೆನ್ನ ಕರೆವೆಯಾ ಮನೆಗೆ?
ನೀರೆ, ಮನೆಮತವೆಂಬುವಿನಿಸಿಲ್ಲ ವೆನಗೆ!
ಮರುಕದಾಗರದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರ ಕರೆದು
ಉರಿವಳಲ ಹೆಚ್ಚಿ ಸುವ ಬಿರುಗತೆಯನೊರೆದು,
ಕೇರಿಕೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖಕೇಶನವ
ಊರಲಿಂದೊತ್ತರಿವುದೇಕೆನ್ನ ಮನವ?
ಕಂಡಾಯ್ತು, ಉಂಡಾಯ್ತು ಹೊಳಲಳಲ ಹೊರೆಯ
ಭಂಡಾರವಂತೆಲ್ಲ ಬರಿದಾದುದರಿಯಾ?

೨೮. ಸಂಜೆ ಬಂತು

೧

ಸಂಜೆ ಬಂತು, ಸಂಜೆ ಬಂತು,
ಮುಗಿಲ ಕದವ ತೆರೆದು ಬಂತು,
ಕಡಲ ಕರೆಯ ತೊರೆದು ಬಂತು
ಹೊಳಲ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ —
ಉಡುಗಳಡಿಯನಿಡುತ್ತ ಬಂತು
ಗಗನ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ.

೨

ಹೊಳಲ ಹೂವ ಮುಗಿಸಿ ಬಂತು.
ಬಾನಿನಲರ ನಗಿಸಿ ಬಂತು,
ಕೊಳಲ ಕರೆಯ ಕೇಳಿ ಬಂತು
ಚೆಲುವ ಹಳ್ಳಿಗೆ —
ಹಳುವ ತೆರೆಯ ಸೀಳಿ ಬಂತು
ಹೊಳಲ ಗಲ್ಲಿಗೆ.

೩

ಕಡಲನಳೆದು, ಕಾಡ ತುಳಿದು.
ಬೆಟ್ಟದಿಂದಲಳುಕುತ್ತಿದು,
ಇಳೆಯ ನಗೆಯ ನುಂಗಿ ಮುಳಿದು
ಸಂಜೆ ಬಂದಿತು —
ಹೊಳೆವ ತಾರೆ ತಳತಳಿಸುತ್ತ
ಲದೋ ನಿಂತಿತು!

೪

ದೂರ ದೂರಿಗೈದ ನಲ
ನೀರೆಯ ಹಂಬಲದಿ ಮೆಲ್ಲ
ಗಾರಿದುಸಿರನುಸಿರುವಂತೆ
ಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತ
ಸಾರಿ ಬಂತು ಸಂಜೆಯು ತಂ
ಬನಿಯ ಸೂಸುತ್ತ!

•

ನೀಲ ಮುಗಿಲ ಮೇಗಣೆಂದ.
ನೀಲ ಕಡಲಿನಾಳದಿಂದ
ನೀಲಗೀತೆ ಲಹರಿಯೊಂದ
ದಿಳಿಗೆ ಸುರಿದುದು,
ಸೀಲಿಯೊಂದೆ ಬಣ್ಣದಿಂದ
ಲಿಳಿಯ ಬರೆದುದು!

—

ತಳಿರ ತಂವು ತೆಕ್ಕೆಯಲ್ಲ
ಜಿಲಿಪಿಲಿಯಿಂ ಪಕ್ಕೆಯಲ್ಲ
ಉಲಿಯುತಿಹುದು ವೃಟ್ಟ ಮರಗೆ
ಸಂಜೆಯ ಬರವ —
ಹಳಿಯುತಿಹುದು ಮನವ, ಸೊಂದು
ಬೇಸರದಿರವ!

೨೫. ಇರುಳೆ

ವೊಂಬಿಸಿಲಸಿಂಬಿನಲೆ ಕಳ್ಳ ಹೆಜ್ಜೆಯನಿಕ್ಕಿ
 ಬಿಂಬಿಸುವ ನಿನ್ನ ತವರೂರಾವುದೊ?
 ತುಂಬಿ ಹುಯುವ ನಿನ್ನ ಜೀವದೆಲ್ಲೆಯು ಹಗಲೆ?
 ಮುಂಬೆಳಗಿನೊಳಗೆಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗುವೆ!
 ನಿನ್ನ ನಾಡದು ಮೋಸ, ಬೀಡು ನಿನ್ನದು ಕಾಡು,
 ಮುನ್ನಹಗಲೊಳೆ ಹಂದರವ ಸಾರುವೆ?
 ನಿನ್ನ ನೆರಳೊಳೆ ಕುಳಿತು ಇನ್ನೆನಿತೊ ಹಾಡಿದರು
 ನಿನ್ನ ನೆನಪಿನ ಕನಸ ಮುನಿಗಳವರು.
 ಇರುಳೆ! ನೀ ನಾಚಿ ಬೆಳಗಿನ ಸಿರಿಯ ಬಯಸದಿರೆ
 ಮರುಳೆಂಬರದುಕತದಿ ನಿನ್ನನೆಲ್ಲರಾ.
 ಮರವು ಎಂಬೀ ಮನದ ಕತ್ತಲೆಯ ಹೊರ ರೂಪ
 ಇರುಳೆ! ನೀನೆಂದು ನಿನ್ನನು ಹಳೆವರು!
 ನಿನ್ನ ಕರಕರವಾಲ ವನದೊಲೆ ನೀಳುತಲೆ
 ಕಣ್ಣು ತಣಿವಲರುಗಳ ಸವರುತಿಹುದು.
 ಬನ್ನಬಡಿಸುವ ನಿನ್ನ ಬರವ ಹಾರೈಸುತ್ತಲಿ
 ನಿನ್ನ ಗೆಳೆತನ ಬಯಸಿ ನಿಲುವನಾರೊ?
 ಇರುಳೆ! ನಿನ್ನಾಳ್ಕೆಯಲಿ ತಿರೆಯು ತೂಕಡಿಸುತ್ತಿರೆ
 ಸರಿಯೆಂದು, ಮರೆಯೆಂದು ಪೇಳ್ವರಾರೊ?
 ಒರಿದಾಗಿಸುವೆ ಮನವ, ಪಿರಿದಾಗಿಸುವೆ ಮದವ,
 ಸರಿಯಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುವೆ ನಿನ್ನನು!
 ಆವಾವ ನಳಿಸಿಯರ ಮೊಗವ ಬಾಡಿಸಿದೆ? ನೀ
 ನಾವ ನಾರಿಯ ಬಗೆಯ ಬಯಲಿನೊಳಗೆ
 ಭಾವಜನ ಬಿತ್ತ ಜಿತ್ತಿದೆ? ಇರುಳೆ, ಮೋಹದಿಂ
 ತೀವಿ ಭೂವಲಯವಂ, ನಲಿಯುತ್ತಿಹೆಯಾ?
 'ಎನಿತೊ ಪಾಪವ ಗೃಹ ಹರಣವಿದರನ್ನಳಿವೆ'
 ನೆನುತ ನೀ ಹಗಲೆಂಬ ಕಡಲಿನೊಳಗೆ
 ಕೊನರಿಸಲು ದುಗುಡ, ಧುಮುಕುವೆಯಾದೊಡಂ ಮಗುಳೆ
 ಸಮನಿಸುವ ಸಂಜೆಯಲಿ ಸಂಜನಿಸುವೆ.

ಇರುಳೆ! ನಿನ್ನೀ ಮೊಗ್ಗದ ಕರಿಯ ಮುಸುಕಂ ತೆಗೆದು
ಬೇರಲ್ಲ ನೀನು ಹಗಲಿನ ಮಾತೆಯೆಂ
ಬರಿವನೀಯೆ ಜಗಕೆ — ನಿನ್ನ ಕುವರನ ಒರವ
ನಿರದಿದಿರುನೋಡುತಿರುವೆಮ್ಮ ಬಗೆಗೆ!

೩೦. ತಾರೆ ಮತ್ತು ಮುಗುಳು

ಸಂಜೆಗೆಂವು ಪರದೆ ಹಿಂದೆ ನಿಂದು ಕಡಲ ಕನ್ನಡಿಯಲಿ
ರಂಜಿಸಿ ನಿಜಬಿಂಬ ಸಿರಿಯ ನೋಡಿ ನಗುವ ನೇಸರನಲಿ
ತುಂಬಿ ಹರಿವ ಮೋಸವೀಂಟಿ ಧರಣಿ ಜೊಂವುವಡೆದಿರುತಿರೆ
ಅಂಜರದಲಿ ತಾರೆ ಸುರಭಿವಾದರಜ ದುಕ್ಕೊಲದೊಳಗೆ

ನಿಂದು ಬೆಳಕ ಮಳೆದು ಸುರಿಯೆ, ತಳಿರ ಕದವ ತೆರೆದು ಲತೆಯು
ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಮಗಲು ಮುಗುಳ ಗಾಳಿಯಾಟಿಕಾಗಿ ಬಿಡಲು
ಮೊಗ್ಗೆಯದುವೆಯರಳಿ ಹೊಳಪ ಹೊನಲ ಸೂಸುತಿರುವ ಚುಕ್ಕ
ಯನ್ನು ಕಂಡುಮದರ ಜಸವನಿರದೆ ತಾನೆಯಳಿಸ ಬಯಸಿ

ಒಲಿತು, ಒಲಿತು, ರಸದಿ ಗಲಿತವಾಗಿಯರಳಿ ಕಂಪ ಸೂಸಿ
ಚೆಲುವ ತಾರೆ ಇರವನುಯೆ ಮೇಲೆಯಾಗಸವನು ನೋಡೆ
ತನ್ನ ಕೀರ್ತಿಲತೆಯ ಕಡಿವ ಮುಕುಳ ಬಿರಿದು ನಲಿವುದರಿತ
ಬಿನ್ನವಾಗಿ ತಾರೆಯಳಿವ ಒಟ್ಟಿವಿಡಿದು ಮಾಯವಾಯ್ತು

ಬಾಡಿದುಡುವ ಕಂಡು ಮೊಗ್ಗೆ ನಗುತು ಬಗವನಾಳುತಿರಲು
ತುಂಬಿಯದರ ರಸದ ಮದವ ಹೀರಿ ಮೊರೆದು ಹಾರುತಿರಲು
ಕುಸುಮ ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ ಕಂದಿ ಮೋಸವಾಂತು ನಿಂತುದರಿತು
ಜಸವ ಬೀರಿ, ಇರುಳ ತೂರಿ, ಮೆರೆಯ ತಾರೆ ಮೂಡಿತ್ತಲ್ಲ!

೩೧. ಮೌನ—ಮಾತು

ಮೌನದಲಿ ಮಧುವುಂಟು.
ಮಾತಿನಲಿ ಮತಿಯುಂಟು;
ಮೌನ-ಮಾತುಗಳೆ ಬೋರುಳು ಹಗಲು!
ಮೌನದಲಿ ಕನಸೊಂದೆ.
ಮಾತಿನಲಿ ನೆನಸೊಂದೆ:
ಮೌನ ಮಾತಿನ ನೆಳಲು. ತಿಳಿಯಲೆಳಸೆ.

೨

ಮೌನದಿರುಳಲಿ ಕುಳಿತು
ಇತಿಹಾಸದಾದಿಯಲಿ
ಮುನಿಗಳೇಂಟಿದ ಸತ್ಯ ಬೇವವಾಯ್ತು!
ಮಾತಿನಲೆಗಡಲ ತಲ
ದಿಂದಾಯ್ತು ಮೌಕ್ತಿಕವೆ
ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡಗೂಡುತೀ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯ್ತು!

೩

ಮಾತಿನಲಿ ಮೌನದೇ
ಕಶ್ರುತಿಯ ಮಾಧುರ್ಯ
ರಾಗರಾಗಗಳಾಗಿ ಕೇಳಬಹುದು;
ಮೌನದಲಿ ಇಳೆಯೊಳಿಹ
ವಿವಿಧ ವರ್ಣದ ರೂಪ
ಜಾಲವೊಂದೇ ಶುಭ್ರರಾಗವಹುದು!

೪

ಮೌನವೊಂದೇ ಸಾಕ್ಷಿ,
ಮೌನ ಮಧುರಿಮೆಯಮೃತ
ಪಾನದಿಂ ಮೈಮನವ ಮರೆಯೆ ಬಗವು!
ಮಾತಿನಾಕಾಶದಲಿ
ಮೌನ ಸಂಗೀತದಲಿ
ಜೀವನದ ಹಕ್ಕಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿರಲಿ!

೩. ಹೂಗಳೂ

೧.

ಮಲ್ಲಗೆ ಮಾಲತಿ ಚೆಲುವೆಯರು,
 ಸೊಲಿ ಸದಾಲತೆಗೊಲಿದುಹರು.
 ಸೊಲಿತವು ಸುಮವಲ್ಲರಿ ಎಲೆಡೆ
 ಪಲ್ಲವಿಸಿವೆ: ಪೈಶಾಖದ ವಾತೆಬ
 ದೂರದಿಂದ ಶೃಂಗಾರದ ವಾರ್ತೆಯು
 ಸಾರಿಬಂದು ಹೃತ್ಪ್ರಸಮವಸರಳಿಸಿ
 ಉತ್ಸಾಹದ ರವ ಮಾಡುತಿದೆ!

೨.

ಅಲ್ಲದೊ, ಸಂಸಿಗೆ ಅರಳಿಹುದು,
 ಮಲ್ಲಗೆ ಮಲರೊಂದುರುಳಿಹುದು.
 ಕಲರವದುದಯವು ಕಾಡಿನೊಳೆಲ್ಲೆಡೆ
 ಮೆದುತಳಿರಲಿ ಚೈತನ್ಯವನಜ್ಜನೆ,
 ದೂರದಿಂದ ಆನಂದದ ಕರೆಯದು
 ಸಾರಿಬಂದು ಪ್ರತಿಭೆಯನಿರದರಳಿಸಿ
 ಉತ್ಸಾಹದ ರವ ಮಾಡುತಿದೆ!

೩.

ಹೂಗಳ ರಾಣಿ ಗುಲಾಬಿ ಇದೊ,
 ಬೀಗಿದ ಲಜ್ಜೆಯೊಳಡಗಿಹುದೊ!
 ಫುಲ್ಲ ಪ್ರಸೂನಗಳೆಲ್ಲ ಸಮನಿಸಿ
 ಚೆಲ್ವ ಗುಲಾಬಿಗೆ ಪಟ್ಟವಗಟ್ಟಿರೆ,
 ದೂರದಿಂದ ತೆಂಗಾಳಿಯು ಮಂಗಳ
 ವಾರಿ ಬಂದುಗಳ ತಳೆದೆದೆಯರಳಿಸಿ
 ಉತ್ಸಾಹದ ರವ ಮಾಡುತಿದೆ!

೩೩. ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ

೧

ಮೈಸೂರ ಸಿರಿಮುಡಿಯ, ಮಲೆನಾಡ ಮೈಸಿರಿಯ
ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಕವಿ ಧನ್ಯನತಿ ಧನ್ಯ!
ಮುಂಗಾರ ಮಳೆ ಹೂಯ್ಯ, ಮಲೆನಾಡಿನಿಳೆ ತೊಯ್ಯ.
ತೊಯ್ದ ಬಟ್ಟೆಯನುಟ್ಟ ಗಡಸುಗಾತಿಯಂತೆ,
ಉತ್ತುಂಗ ಗಿರಿಸಾಲು ಕಣ್ಣೆ ಸೊಗಸಲೆ
ಗುಳುಗುಳಿಸಿ ಹರಿವ ಕಾಳ್ಪರಗಳೆಕ್ಕಲದಡವಿ,
ಮುಕ್ತಿಕಾಂತೆಯ ಬೀಡೊ, ಭಾವದೇವಿಯ ನಾಡೊ,
ಕವಿಕಾಂಬ ಸ್ವಪ್ನಲೋಕದ ಸೊಬಗಿದಲೆ!
ಹಳ್ಳಿಗಳ ಹಸುರಂಚು, ಬಾಂದಳದ ಬೆಕ್ಕಿಂಚು,
ಕಾನನಾದ್ರಿಯ ರಮ್ಯರೂಪರಾಶಿಯ ಸಂಚು,
ಮಲೆನಾಡೊಳಲ್ಲದನ್ಯತ್ರವೆಲ್ಲಿ?
ಇಂತೆಸೆವ ಮಲೆನಾಡಿನಂತರಂಗದ ಸವಿಯೊ,
ಪಂಪರನ್ನಾದಿ ಕವಿರತ್ನರಾಡಿದ ದಿವಿಯೊ,
ಕಣೆವೆ ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿಂತ ಹಳ್ಳಿ!

೨

ಮಾಲತಿಯ ತೀರದಲಿ ಮಲೆತು ನಿಂತಿದೆ ಬೆಟ್ಟ
ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ ಗರುವಿಕೆಯ ಹೆಸರೆತ್ತಿ.
ತುಂಬಿದ ಹಸುರ್ಗಾಡು ನದಿಯಂಚಿನಲಿ ಹರಡಿ,
ಗುಯ್ಯೆಂಬ ಹೇರಡವಿಯಾಗಿ ಮುತ್ತಿದೆ ಮಲೆಯ.
ಗಿರಿಯೆದೆಯೊಳಲೆದಲೆದು ಮರೆಯಾದ ಕಾಲ್ಪಾರಿ
ಎನಿತು ಸುಗ್ಗಿಯ ಸಿರಿಯನೋಲೈಸಿ ಸಂದಿಹುದೋ!
ಈ ಕೋಡಿನೀ ತುದಿಯೊಳರೆ ಬಿದ್ದ ದೇಗುಲವೊ,
ಆವ ರಾಯನ ಕಾಲದೈಸಿರಿಯ ಸಿರಿಮುಡಿಯೊ!
ಹಗಲಿರುಳೊಳೊರಂತೆ ಆಳವಾದೀ ವಸಾ
ಕಣ್ಣುಜ್ಜಿ ಕುಳಿತಾವ ಕನಸ ಕಾಣುತಲಿಹುದೋ!
ಕಂಡ ಕನಸಿನ ಸ್ವರ್ಣಲತೆಯ ರತ್ನದ ಹೂವೊ,
ಉದಯಾರುಣನ ಕಿರಣರಾಶಿ ರಂಜಿವುದಲ್ಲಿ?

ಈ ಬೆಳಗಿನೀ ಬೆಟ್ಟ, ಈ ಶಿಲಾದ್ರಿಯ ಶಿಲ್ಪ,
ಮಾಲತಿಯ ಮೃದು ತಲ್ಪ. ಈ ಕಾಡಿನೀ ಚಂದ,
ಕಲ್ಪ ಕಲ್ಪಗಳಳಿಯಲಿಂತೆ ತಾ ನಿಲ್ಲುವುವು!
ಬಳಿಯ ಜನಮಾತ್ರ ಇದನರಿಯದಿಹುದು ವಿಚಿತ್ರ!

೩

ಗುಹಸಮಾಪದಲೆ, ಮಾಲತಿಯ ಮಳಲಂಚಿನಲೆ,
ಪೆರ್ನುರದ ಸಂಚಿನಲೆ ಅವಿತು ಕೂತಿದೆ ಹಳ್ಳಿ.
ಅಡಿಕೆ, ಹೊಂಬಾಳೆ, ಮಾದಲ, ನಿಂಬೆ, ದಾಳಿಂಬ,
ಮಾವು, ಕಿತ್ತಳೆ, ಕಂಚಿ! ಫಲತರುವೊ ಹೇರಾಳ!
ಸುಳಿವೆಲರ ತಂಪಿಗೆ ಮೈಬಿಟ್ಟ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ,
ಜಾಜಿ, ಸೇವಂತಿಗೆಯ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಬಳ್ಳಿ
ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲತೆಯಂತೆ ಹರಡಿದ ತಳೆದೋಟ
ಬಲು ಚಂದ, ಬಲು ಚಂದವೆನಿಸಿ ತೋರಿದೆ ನಾಡ!

ಮನೆಗಳೋ, ನಾಲ್ವಾರು: ಅದರೊಳೊಂದೆರಡರಲಿ
ಅರೆಬಿದ್ದ ಕಲ್ಲೋಡ, ಸುಳಿವ ಜನವೊಂದಿಲ್ಲ;
ಉಳಿದಲ್ವ ಮಂದಿಗಳೆ ಈ ಹಳ್ಳಿಗದೆ ಜೀವ!
ಮೆದ್ದು ಮುಗಿಯದ ಹಣ್ಣು, ಮುಡಿಮ ಕಳೆಯದ ಹೂವು,
ಅಲೆದುತೀರದ ಅಡವಿ, ನೀರನಿರ್ಮಲ ತಾವು;
ಇದು ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಬೀಡು, ಇದು ಸುಖದ ತಾಯ್ನಾಡು,
ಈ ತೆರನ ಸಿರಿಯಿಂದಲೇ ಹಳ್ಳಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದೆ;
ಜನಜೀವನವದೇಕೋ ಅಳಲಿಂದ ತೋಳುತ್ತಿದೆ!

೪

ದಂಡೆತ್ತಿ ಪರರಾಜ್ಯದರಸು ಬಂದರೆ, ಬರಲಿ,
ಹಿಂಡುಹಿಂಡಾಗಿ ಬೇಸರಿಕೆ ಬೇಸೆಗಳಿರಲಿ,
ಅಣು ಮಹತ್ತುಗಳ ತುಲನೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕಣ್ಣೆರೆದು
ನೂರಾರು ಲೋಕಗಳಸೊಂದೆ ನಿಮಿಷದಿ ಸುಡಲಿ,
ಹೆಸರ ಹೋರಾಟ, ಉಣಲಿರದ ಚೀರಾಟ, ಇ
ನ್ನೆನಿತೆನಿತೊ ಪರಿಪರಿಯು ಪರಿಭವಗಳೀರಾಟ

ಇಳೆಯನೆಲ್ಲವ ನುಂಗಿ ನೋಣೆಡು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರಲೆ —
 ಏನಾದರೇನಂತೆ, ಇಲ್ಲಿಗವು ಬರದಂತೆ,
 ಮೂರು ಕಾಲಕು ಒಂದೆ ರೀತಿ ರೂಪವ ಧರಿಸಿ.
 ಕದಲದೆಯೆ ಕುಳಿತಿಲ್ಲ ತೃಪ್ತಿಯಿಂದಿದೆ ಹಳ್ಳಿ!

ಮಾಲತಿಯ ತಡಿಯೊಳೆತ್ತರದಿ, ವುಳಿಸನ್ನಳದಿ
 ಬೆಟ್ಟದಿಳಿಜಾರಿನಲಿ, ತುಸು ಜೆದರಿದಿಕ್ಕೆಯಲಿ
 ಬೆಚ್ಚಗಿನ ಮನೆಯೊಂದು; ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲಿ
 ನಳನಳಿವ ಹೂದೋಟ, ನದಿಗಳಿವ ಸೋಪಾನ
 ಅಲ್ಲೆ ಮಾವಿನ ತೋವು — ತಳಿರ ತಂಪಿನ ಶೆಕ್ಕೆ —
 ಶೃಂಗಾರ, ವೀರ, ಕರುಣಾದ್ಭುತ ಕಥಾಸಾರ
 ಗಳನೆಲ್ಲ ಕುಡಿಕುಡಿದು ಕುಳಿತು ತೂಕಡಿಸುತಿದೆ.
 ಹರೆಯದೇರಿನ ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರ ಕೂಟಕಿದೆ
 ನಲ್ಮೆ, ನಗೆ, ನೋಟ. ಬೆಟದ ಭಾವ ಬಂಧನಕ್ಕೆ
 ಇದು ಕಲಿವ ಸಾಲೆಯೆನೆ, ತೂಗಿ ತೋನೆವೀ ಕೊಂಬೆ
 ಪೃಥು ರಾಗಧ್ವನಿಗೆ ಶ್ರುತಿಯ ಕೂಡಿಸುತಿಹುದೋ!
 ಹುಡುಗರಾಟವ ಕನಲಿ ನೋಳ್ ಮುದುಕನ ಹಾಗೆ
 ಮುದಿ ಗೂಗೆ ಕುಳಿತಿಲ್ಲ ಕೋಗಿಲೆಯ ಕೆಣಕುತಿದೆ!
 ಅಂದಿಸಿಂದಿನ ಸಿರಿಯೊಳಂತರವ ತೋರುತಿದೆ!

ಇದುವೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಕಾಣು, ಅದೊ ಮಹೇಶ್ವರನ ಗು.
 ಇದೊ ನಂದಿಯಾವಾಸ, ಅದೊ ಮಹಂಕಾಳೆ ಗುಡಿ.
 ಒಂದು ಜನಪನಿತೆನಿತೋ ರುದ್ರರಂಗವ ತೋರಿ,
 ಈ ಕಾಡ ಬೀಡನದೆ, ಭಯಕೆಡೆಯ ಮಾಡುವುದೆ,
 ಕರೆದುಂಬ ಕವಿಲೆಯನೆ ಹುಲಿಯಂತೆ ನೋಡುವುದೆ!
 ಆದೊಡೇನಿಲ್ಲ. ಕವಿ ಕೂತು ಕವನವ ಗೆಯ್ಯೆ
 ಇದು ಕಲ್ಲನಾಲೋಕದಮೃತರಾಣಿಯ ಶಯ್ಯೆ!

೪೪. ಗೋವಳರು

೧

ತನಿವಣ್ಣ ತಿಂದು, ಪೂಮುಡಿದು. ಮರದುದಿಯೇರಿ
ಇಸಿಗೊಳಲನೂದಿ, ದನಗಳ ಕಾದು, ಗೆಳೆಯರೊಡ
ನನುದಿನಂ ಕಾಡ ರಾಜ್ಯದ ಸಿರಿಯನಾಳ್ವಗೋ

ವಳರ ಬಾಳೇಂ ಸೌಚ್ಯವೋ!

ಕಣಿವೆ ತಪ್ಪಲು ತೋಟ ಗಿರಿ ನದೀತಟದೊಳಿಸಿ
ದನಿಗುಡುತಲೋಡುತಾಡುತ ಸಂತಸದಿ ಹೊತ್ತು
ತಣಿವ ಮೊದಲೆದ್ದು ತುರುಮಂದೆ ನಾಡಿನ ಗಡಿಯ

ಮೆಟ್ಟಿ ಸುವದತ್ತ ಕಜ್ಜ!

೨

ನಾಡಿಗಾರರಸಂಜಿ ಗೂಡವ ಸಲ್ಲದು, ತನ್ನ
ಬೀಡೊಳುಣಲುಂಟಿಲ್ಲ ವೆಂಬುದವನೇಂ ಬಲ್ಲ,
ರೂಢಿಸಿದ ತುರುಕಾರ ಕಪಿಲೆ ಕಣ್ತರೆಯಾಗ

ಲೋಡೆಯ ಕೋಪಿಸುವಸಂಜಿ

ಗಾಡಿಯೊಂದೇ ಗುರಿಯದಲ್ಲದೊಂಟವನ
ರೋಡಿಸುವ ಕುತ್ತ? ಇಂತಲೈ ಜೀವನಲೀಲೆ
ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿರೆ ಸೌಮ್ಯ ಸಾತ್ವಿಕರ ವೃಂದದಲಿ
ಮುನಿಗಳೇಕಾಗರವರು!

೨೫. ಯಾತ್ರಿಕರ ಹೊಳೆಯ ಪಯಣ

ಬಳಿಯ ಬೆಟ್ಟದಲಿ ಗೋವಳರ ಕೃಗೊಳಲಿನಿಂ
 ದುಲಿವ ಮೆಲ್ಲನಿಯೊಂದು ಕೇಳುತ್ತಿಹುದು.
 ಎಳದಳಿರ ಮರ್ಘದ ತಿಳಿಸುಡಿಯ ಹಾಡ ತಂ
 ಬೆಲರು ಕಿವಿಯೊಳ ತಂದು ತುಂಬುತ್ತಿಹುದು.
 ಊರ ದೇಗುಲದ ಘಂಟಾರವವು ದೂರದಿಂ
 ಸಾರಿ ಬಹ ಸಂಜೆಯನ್ನರುಹುತ್ತಿಹುದು.
 ಕೇರಿಕೇರಿಗಳ ಮನೆಯೊರಂತೆ ದೀಪಿಗೆಯು
 ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ಮಿಣುಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿಹುದು.
 ಮೆಲ್ಲಲರು ಸೂಸುತ್ತಿಹ ಸಲಲಿತ ಪರಿಮಳವು
 ಇಲ್ಲಿ ಹಗಲೊಳು ಹೂಗಳರಳಿರುವವಂ
 ದುಲ್ಲಸದಿ ಸೊಲ್ಲಲಿ ದುಲಿಸೆಲೆಯ ಬೀರುತಿದೆ
 ಚೆಲ್ಲಾಟವಾಡುವೊ ಹೊಳೆಯ ನೀರೊಳು.
 ಗಿರಿಯಿಂದ ಹರಿದು ಬರುವೀ ತರಂಗಿನಿ ಜಲದೊ
 ಕಾರದೀ ಇರುಳು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿಹುದು?
 ಮಿರುಗುತ್ತಿಹ ಧ್ರುವತಾರೆ ಹರಿವ ದಾರಿಯ ತೋರೆ
 ಗರಿವೊಡವೇರಿ ಬೆಳಕನ್ನೀವುದು.
 ಅಳವಾದೀ ಹೊಳೆಯು ಬೀಳೆ ಕೊಳ್ಳಲ್ಲಿನಿಂ
 ಗೋಳೆನುತ ಮರುಮರುಗಿ ನಿಡುಸುಯ್ಯಲು,
 ಕಾಲಧೂಮವುಮದರಿಸೆಳ್ಳ ಬಿತ್ತರಿಸಿದೊಲಾ
 ಗಾಳಿಯೊಳು ತೀವಿಹುದು ಕರಿಯ ಮುಚ್ಚು.
 ಪರಿದೊರೆಯ ನಡುವಿನೊಳಗೀ ಯಾನವಾತ್ರದೊಳು
 ತ್ವರೆಗೈದು ಸಾರುತ್ತಿಹ ಠಾವಾವುದು?
 ನೆರೆಯೂರಿಸೊಳು ನಾಳೆ ನೆರೆವ ಹಬ್ಬದಿ ನಯನ
 ಪರಿದೂಟವಂ ಸವಿಯಲಾತುರಿವುದು?
 ತಿಳಿವು ಹೂವೊಳೊಳು ಮಾಳ್ಕೈಯೆಂಬಾ ಕುಸುಮ
 ದಳಬರಿಯೆ, ಭಕ್ತಿಮಧುವಂ ಸೂಸುತ
 ತಳಿರನಿಂದಲರಿನಿಂ ಸಿಂಗರಿಸಿದಾ ತೇರ
 ಬಳಿಗೈದಿ ನಾಳಿಕೇರವನೊಪ್ಪಿಸೆ

ಮಾತುಕೊಟ್ಟ ಹಸವನು ಮತಿಯನಿತ್ತಿಹಸವನು
ಮಾತು ಮತಿಯೊಂದಾಗಲವನ ಪದದಿ
ಪೂತ ಚಿತ್ತವನಿಸಿ ಹೊಳವ ಪಳುಕಿನ ತೆರದ
ಹೃತ್ತಲದೊಳವನಡಿಯ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ.
ನಿಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಹೆಸರ ಮರೆಯದಿರಿ ಯಾತ್ರಿಕರೆ!
ನಿಮ್ಮೊರಿಸಿ ದೀಪಜನವೃಂದವ;
ನಿಮ್ಮ ನಾಡಿನೊಳರಂ ಸೆರೆ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರಲೆಂದು
ಬಿಮ್ಮಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಮನ ದೇವನಡಿಯೊಳಾ!

೩೬. ವರುಷವಿಂತು ಕಳೆಯುತ್ತಿಹುದು

೧.

ನರುಷವಿಂತು ಕಳೆಯುತ್ತಿಹುದು.

ಘನತರ ಗಂಭೀರವಾಗಿ,

ಬರುವುದದಿನ್ನೇನ ತಹುದೋ

ಎನಗಳವಲ್ಲ — ನೆನೆಯಲು ಸಲ್ಲ!

೨

ಒಂದು ದಿನಂ ಶಾಂತಿಯಿಲ್ಲ,

ನೊಂದೆದೆ ಗದಗದಿವುದಲ್ಲ!

ಒಂದ ಒವಣೆಗಿಸಿಸಾದರು

ಅದರದುದಿಲ್ಲ — ಬೆದರಿದುದಿಲ್ಲ!

೩

ಸುಂದರ ಮಧು ಒಂದಿತಿಂದು

ಎದೆದಾವರೆಯರಳಿತೆಂದು

ಸೊಂದ ನೋವ ಸುಂಗಿ ಸುಡಿವ

ಸಂಬುಗೆಗಿಲ್ಲ — ಇಂಜಿನಿಸಿಲ್ಲ!

೪

ಉದಯಾಸ್ತಗಳೊಂದೆ ತೆರಬ

ಜರಾಮರಣ ನಟರ ಸರದಿ

ಬದುಕಿನ ಬರಿ ಭ್ರಮೆಗಳಂತೆ

ಕಳೆಯುತ್ತಿರುವುವು — ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವುವು!

೫

ಎಕೋ ಮನವಳುಕುತ್ತಿಹುದು,

ಆಶೆಯ ಕೊರಲಾಂಕುತ್ತಿಹುದು,

ಸಂಜೆಯ ಸುಮದಂತೆ ಬದುಕು

ಬಿಗಿಯುತ್ತಿರುವುದು — ಮುಗಿಯುತ್ತಿರುವುದು.

೬

ಮಜ್ಜನ ಮುಂಜೆಗಿನಂತೆ,
ಕನಸುಕಂಡ ಕವನದಂತೆ
ಹೊಳೆವ ನಾಳಿನಾಶೆಗಿಂದು
ಕನವರಿಸುವುದು — ಮನಮರೆಸುವುದು!

೩೩. ಕನ್ನಡ ಕುಲ*

೧

ನುಂದರ ದಿನ ಬಂದುದು
ಹೊಂಗನಸನೆ ತಂದುದು.
ಜೀವನಸುಮವರಳಿತು.
ಭಾವನೆ ಪರಿಮಳಿಸಿತು —
ಸೊಗದ ಹಕ್ಕಿ, ನಗೆಯೊಳುಕ್ಕಿ,
ಬಗೆಯಗಲಕೆ ಹಾರಿತು!

೨

ದೀವಳಿಗೆಯ ತನಿವೆಳಗಿನ
ಚೆನ್ನದ ಕೂಡಿ ಕೊನರಲು!
ಪಾವನ ಕನ್ನಡ ಕಣಜ
ರನ್ನದ ತೆನೆ ತೀವಲು!
ಸತ್ಯ ಶಾಂತಿ, ಶರತ್ಕಾಂತಿ
ಕನ್ನಡ ಭುಜಕೀರ್ತಿ
ಕನ್ನಡ ತಾಯ್ ಮೂರ್ತಿ.
ಹಳೆಯ ಭ್ರಾಂತಿ, ಅಳಿವ ಕ್ರಾಂತಿ
ಗಿಂದೆ ನಿಜ ಸ್ಫೂರ್ತಿ!

* ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ 'ಲೋಕಮತ' ವಿನಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಹಸಂಪಾದಕನಾಗಿದ್ದಾಗ 1938ರಲ್ಲಿ ವೀರಾವಳಿಯ ವಿನ. ಪತ್ರಿಕೆಯ ನಾಡಕನ್ಯಾಂಧದ ಯಶಸ್ವಂತನಾರ್ಥವಾಗಿ ಬರೆದದ್ದು.

೩

ಕನ್ನಡಕುಲವೊಂದೇ ಕುಲ,
ತಾಯೊಬ್ಬಳ ಸಮಗ;
ಕನ್ನಡ ಸುಡಿಯೊಂದೇ ಸುಡಿ
ಕಾಯುವ ಕೈ ಸಮಗ!
ತನುಮನ ನಿರ್ಮಲವೆನಿಸುತ
ಲಿರಲಾತ್ಮ ಜ್ಯೋತಿ!
ಮನಮನೆಯಲಿ, ದೀವಾವಳಿ,
ಅದೆ ಭ್ರಾತೃಪ್ರೀತಿ—
ಕನ್ನಡಕಿದೆ ಖ್ಯಾತಿ!
ಜಯ ಕನ್ನಡ ಮಾತೆ!
ಭಾರತ ಸುಪ್ರೀತೆ!

೩೮. ದಿನವಿದಿಲ್ಲಿ ನಿಮಿಷವಾಯ್ತು

೧

ದಿನವಿದಿಲ್ಲಿ ನಿಮಿಷವಾಯ್ತು,
ಮನಕಿದಮಿತ ಹರುಷವಾಯ್ತು,
ತನುಮನ ಪರಿವೂತ
ಕನಸಿದೊ ಸಂಗೀತ.

೨

ಬಿತ್ತರಿಸಿದ ಬಯಲ ಸೆಲಂ,
ಸುತ್ತಿ ಹರಿವ ಕೊಳೆಯ ಜಲಂ.
ಸುತ್ತಲು ಗಿರಿಮಾಲೆ,
ಎತ್ತಲು ಹರಿಲೀಲೆ.

೩

ವೂರ್ವ ದಿಗಂತದ ಮೇಲೆ
ಶರ್ವರಿಯೋಲಗ ಸಾಲೆ,
ಚಂದ್ರೋದಯ ಕಾಂತಿ,
ಸಾಂದ್ರತಮೋಭ್ರಾಂತಿ,
ತಂದಿತು ಸುಖಶಾಂತಿ.

೪

ಬಯಲು, ಜಾನು, ಬಿಟ್ಟಿದೆಡೆ,
ನಿಯತಿ ಮಧುರ ವಸಾನವಡೆ.
ಪ್ರಹ್ಲವಾಯ್ತು ನಗ್ನ,
ಕಪ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನ.

೫

ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಶಶಿವ್ರಾತ
ಅಸಮ ಸುಧಾಸ್ತೋತ
ಸ್ನಾತ ಮನೋನಾಡು
ಆತ್ಮಸುಖ ವಿನೋದ.

* ಹುಕ್ಕೇರಿರೋಡ್ ಆರೋಗ್ಯಧಾಮದಲ್ಲಿ 1938ನೇ ವರ್ಷದ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯರಾಘಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಕಂಡ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು.

೩೫. ಮನೆಯ ನೆನಪು*

೧

ವಸಗಳಿಸಿತೋ ಕಳೆದುಹೋದ
ಮನೆಯನಗಲಿ ನಲಿಯುತ್ತ.
ಹುಟ್ಟಿದೂರ ಬಿಟ್ಟು ದೂರ
ವೆಸಿತೋ ನಡೆದನಲಿಯುತ್ತ.

೨

ಆವನಾಡೋ. ಆವ ನುಡಿಯೋ.
ಆವ ಜನರ ಮಧ್ಯದಿ,
ಭಾವ ಜೀವ ಹರಿದುದಿಲ್ಲಿ
ದಾವ ಸೆಲೆಯ ಸಖ್ಯದಿ!

೩

ಮನೆಯ ಎದುರ ಮಾವನಡಿಯ
ಕೊಳದ ತಡಿಯ ಹಂಬಲ!
ಇನಿಯ ಗೆಲೆಯರೊಲವಿನುಲಿಯ
ದೆಸಿತು ಸೊಗದ ಬಂಬಲ!

೪

ಆರ ನೆನಪೋ, ಆರ ನೆಳಲೋ
ಬಗೆಯೊಳರಳಿ ಬಿಂಬಿಸೆ.
ದೂರದಾಸೆ ನಿಲುಕದಿರಲು
ಕನಸಿದಾಯ್ತು ಚುಂಬಿಸೆ!

೫

ಸುಗ್ಗಿ ಎಸಳ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ
ತುಂಬಿ ದೂರ ತಡಿಯಲಿ.
ಬಗ್ಗಿ ಕುಳಿತೆ ಬದಿಯೊಳಲ್ಲಿ
ಆರು ಕಾಣದೆಡೆಯಲಿ.

*1983ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ನಿವ್ವಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಜೆ ಬಂದ ಭಾವ ಎದು.

೭

ಹಕ್ಕಿಯೊಂದು ಹಾರಿಬಂದು
ಗೂಡ ಸೇರಿತಿದಿರಿಗೆ,
ರೆಕ್ಕೆ ಬಿಚ್ಚು ತದರವೋಲು
ಹಾರದಾದೆನೂರಿಗೆ!

೮

ನೂರು ಯೋಜನಗಳ ದಾಟಿ
ಬಂದೆನೇತಕ್ಕಿಲ್ಲಿಗೆ?
ಕ್ರೂರ ವಿಧಿಯದಾವುದೆನ್ನ
ನೆಳೆದು ತಂದುದೆಲ್ಲಿಗೆ?

೯

ಕಡಲ ಗಾಳಿ ಕರೆಯುತ್ತಿಹುದು
ಪಡುವಲೂರಿನಂಚಿಗೆ
ಪಡುವಲೂರ ಕೆರೆಯ ತೊರೆಯ
ಹಸರು ಹಾಸಿದಂಚಿಗೆ!

೪೦. ಹಾಳೂರ ಕತೆ

[1930ರಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬಂಡೊಡಗಿದ ಸಿಡುಬಿನಿಂದ ೬ ಮಂದಿ ಮರಣವಹ್ವಾಗ ಬರೆದುದು.]

ಐವತ್ತು ವರುಷದ ಹಿಂದೆ ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ
ನಡೆದೊಂದು ಕತೆಯನು ನುಡುವೆ,
ಭಾವನೆಯೊಳಗಿಂದೂ ಹೊಸತಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ,
ಹೇಳುತ್ತ ಕಂಬನಿ ಕರೆವೆ.

ನಮ್ಮೂರಿನೊಳಗಂದು ಮನೆಗಳಿದ್ದುವು ನೂರು
ಮನೆಗೆಲ್ಲ ಹತ್ತಾರು ಆಳು;
ಮನೆಯ ಅಂಗಳ ತುಂಬ ತಿಂಬ ಕಾಳಿನ ರಾಶಿ,
ಮನೆಗಾರು ಹೋರಿಯ ಜೋಡು.

ಗುಡಿಸಿಲ ಮುಂಗಡೆ ತೊಂಡೆಯ ಚಪ್ಪರ,
ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿನೀರ ಕೊಡವು;
ದುಡಿದಿಡೀ ಹಗಲಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯಾಗಲು ಮಿಂದು
ಉಂಡು ಲಾವಣಿಗಳ ಹಾಡಿ,

ಜಿಣ್ಣರಿಗೊಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಕತೆಗಳ ಹೇಳುತ್ತ
ಇರುಳೆಲ್ಲಾ ನಿದ್ರೆಯ ಮಾಡಿ,
ಜಿಣ್ಣವ ಮೂಡಲು ತಳೆಯುವ ಮೊದಲಿದ್ದು
ತಂಗೊಳೂಟವ ಮಾಡಿ, ಹೊಲಕೆ

ಕೊಡಲಿಯ, ಕುಡುಗೋಲ ಹಿಡಕೊಂಡು ನಡೆವರು,
ಸಂಜೆಗೆ ಮನೆಗೆಲ್ಲ ಬಹರು.
ದುಡಿತದ ದುಡ್ಡೆಲ್ಲ ಉಡುಗೆಊಟಕೆ; ಮಿಕ್ಕ
ವಾಲ ಗಂಟೆಕ್ಕುವರವರು.

ಬಡತನದಿಂದಲೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಬದುಕನು
ಬದುಕುತ್ತಲಿದ್ದರು ಎಲ್ಲ;
ನುಡಿದಂತೆ ನಡೆಯದ, ನಡೆದಂತೆ ನುಡಿಯದ. .
ಸುಳ್ಳು ಜೀವನ ಮಾಡರವರು.

ಹುಬ್ಬದ ಅಬ್ಬರವೇನು, ನಮ್ಮೂರಲಿ
ಮದುವೆಯ ದಿಬ್ಬಣವೇನು!
ಉಬ್ಬಿದಾಳಗಳ ಶಿವರಾತ್ರಿಯಾಟಗಳೇನು
ತುಂಬಿದೂರಿನ ಕತೆ ಕೇಳಿ.

ಕಡೆಗೊಂದು ದಿನ ಬಂತು— ನೆನೆದರೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ
ಗಡಗಡ ನಡುಗುವುದೀಗ!
ಸಿಡಿದೆೊಂದು ಸಿಡಿಲಂತೆ ಸಿಡುಬೂರ ಹಬ್ಬಿತು.
ತುಂಬಿದ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಬರಿದು!

ಮಡದಿಯ ಕಳಕೊಂಡರೆನಿಬರೊ, ಗಂಡರ
ಕಳಕೊಂಡ ಹೆಂಡಿರು ಬಹಳ;
ಮಡದಿ, ಮಕ್ಕಳು, ತಂದೆ ಎಲ್ಲರೂ ತೀರುತ
ಅಡಗಿದ ಮನೆತನ ಬಹಳ!

ನಿನ್ನ ನಕ್ಕವರಿಂದು ಅಳುವರೆಂಬುವ ಮಾತ
ನಮ್ಮೂರ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ!
ನಿನ್ನ ಕಂಡವರಿಂದು ಕಾಣರು, ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ
ನಡೆವರು ಪರಲೋಕಕಾಡಿ!

ದಿನಕೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಹೆಣಗಳು
ಹೆಣವ ಹೂಳಿಡುವರ ಕಾಣೆ!
ದಿನದಿನವೀಪರಿ ಮಡಿವರಿಮ್ಮಡಿಯಾಗಿ
ನಮ್ಮೂರ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಬರಿದು!

ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕೆಲ್ಲ, ತಂಗಾಳಿ ಸುಳಿವೆಲ್ಲ
ಸವಿವರಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯರ್ಥ! ವ್ಯರ್ಥ!
ತಂಗಾಳಿ ಸುಯ್ಯಗೆ ಮೃತ್ಯುವ ಕರೆಯೆಂದು
ಅಂಜುವರೇನಿದನರ್ಥ!

ಕತ್ತಲೆ ಬಂತೆಂದು ನಡುಗುತ್ತ ಬಾಗಿಲ
ಇಕ್ಕಿ ಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಮಲಗಿ
ಸುತ್ತಲು ಹಬ್ಬಿದ ಕತ್ತಲೆ ಬಸಿರೊಳು
ಮೃತ್ಯುವೊನೆಳಲ ಕಾಣುವರು!

ದನ ಕರವವರಿಲ್ಲ, ಹೋರಿಗೆ ಮೇವಿಲ್ಲ,
ಪಯಿರ ಕುಯ್ಯಲು ಜನವಿಲ್ಲ;
ಮನೆಯ ಮುಂಗಡೆಯ ಚಪ್ಪರತೊಂಡೆ, ಮಲ್ಲಿಗೆ
ಬಳ್ಳಿಗೆ ನೀರೆರೆವರಿಲ್ಲ!

ಮನೆಯಿದ್ದೂ ಹಾಳೂರ ಪರಿಯಾಯ್ತು, ಸಮ್ಮೂರು
ನುಡಿವೊಂದು ನಡೆವೆಣವಾಯ್ತು.
ಮನೆತುಂಬ ಮಸಣದ ಶಾಂತಿಯು ನೆಲಸಿತ್ತು
ನೆರೆನಾಡ ಜನವೊಂದೂ ಬರದು!

ಅಂದು ನಾನೊಂಬತ್ತು ವರುಷದ ಹಸುಳೆಯು,
ದುಂಡಾಗಿದ್ದೆನು ಫುಟ್ಟುವಂತೆ;
ಬಂದ ಹೆಮ್ಮಾರಿಗೆ ತಂದೆತಾಯ್ತುಳು ತುತ್ತು,
ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರಂತೆ ಸತ್ತು,

ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತೆ ಅನಾಥನಾಗಿದ್ದೆನು;
ನೆರೆಮನೆ ಸೆಟ್ಟರು ಸಾಕಿ,
ದಿಕ್ಕು ತೋರಿದರಿಂತು, ಜೋಡುಬೀಜವ ಕೊಟ್ಟು
ಮಾದೇವಿ ಕಾಯಲಿ ಅವರ!

ಮುಂದಾದ ಕತೆಯನು ಹೇಳುವೆ ಕೇಳಿರಿ,
ಕಣ್ಣೀರನೊರಸುತ್ತ ಕೇಳಿ;
ಹಿಂದಿನ ನೆನಹೆನ್ನ ನುಡಿಸುತಲಿಹುದಿಂತು,
ಕಣ್ಣೀರ ಕತೆಯಿದ ಕೇಳಿ.

ಮಾರಿಯ ಬಳಗವು ಬಿತ್ತಿದ ಬೆಳೆಯೆಂದು
ಕುರಿಗಳ ಕುಯರು ಬಹಳ,
ಊರಿನ ಜನವೆಲ್ಲ ಮಡಿವುದು ನಿಂತಿಲ್ಲ
ಊರೊಳು ಸುಖವೆಂಬುದಿಲ್ಲ!

ಹಿರಿದಾದ ಬರಗಾಲ ಬಡಿಯಿತು ಮರುವರ್ಷ,
ಸಿಡುಬಿಂದ ಬದುಕಿದ ಕೆಲರು
ಹೊರಟು ನಮ್ಮೂರಿಂದ ನೆರೆನಾಡೊಳಲೆದರು
ಹೊಟ್ಟೆ ಬಟ್ಟೆಯ ಪಾಡಿಗಾಗಿ!

ಒಳ್ಳೆಯ ಹಳ್ಳಿಯು ಹಾಳಾದ ಹೊಲವಾಯ್ತು,
ಸುಡುಗಾಡ ಸಮನಾಯ್ತು ಇಂದು.

ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಗ್ಗಾಡು, ನರಿನಾಯಿಗಳ ಬೀಡು,
ಹೋಗರೊಬ್ಬಿಬ್ಬ ರಲ್ಲಿಂದೂ.

ಕತ್ತಲೆ ಕವಿಯಲು ಅರೆಬದ್ದ ಮನೆಗಳ
ಒಳೆಯಲ್ಲೆ ದೊಂದಿ ಸಾಲುಗಳು
ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಕಲೆಯುತ ನರಳುವ
ದನಿಗಳು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ!

ಊರಿನ ಮಾರಿಯ ಗುಡಿಯು ನಿಂತಿದೆ ಇಂದೂ,
ಗುಡಿಮುಂದೆ ಇರುಳೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಿ
ಊರೊಳು ಮಡಿದರ ಪ್ರೇತಗಳೆಲ್ಲವು
ಕೀರುತ ಕುಣಿವವು ಎಂದು

ಉದ್ದುದ್ದ ಕತೆಗಳ ಕಟ್ಟಿ ಹೇಳುವರೆಂದು
ಕೇಳಿ ಮೈನಡುಗುವುದಣ್ಣ!
ಬಿದ್ದೂರ ಕತೆಯಿದ ಕೇಳಿ ನೀವೆಲ್ಲರೂ
ಪಾಠವೆ ಕಲಿಯುವುದಣ್ಣ:—

ಲೋಕದ ಬಾಳೊಂದು ಕನಸೆಂಬ ಮಾತಿದು
ಎಂದಿಗೂ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ನೋಡು!
ಸಾಕಾದ ಬಾಳೆಲ್ಲ ಕೊನೆಗೆ ಕಣ್ಮುಚ್ಚುತ
ಮೈಮರೆವ ಪರಿ ಇದ ನೋಡು!

೪೧. ಅಕಾಲಮೃತ್ಯು*

೧

ಹೊತ್ತು ನೆತ್ತಿಯನೇರೆ
ಕತ್ತಲೊತ್ತಿದುದೆ!
ಮುಧುನ್ಯಪಾಲನ ಮೋರೆ
ಹಿಮವನೆತ್ತಿದುದೆ!

೨

ಪರಿಮಳದ ಒರತೆ ಇದುವು
ಬತ್ತಿ ಬರಿದಾಯ್ತೆ?
ಜೀವನದ ಸುರನದಿಯು
ಮಳಲ ಮರೆಯಾಯ್ತೆ?

೩

ನನ್ನಳವೆ, ನಿನ್ನಳವೆ,
ಅರಳವು ಮೃತ್ಯು
ಬೆನ್ನೊಳಗೆ ನೆಳಲಾಗಿ
ಹಜ್ಜಿಹಾಕಿರಲು!

೪

ಮೌನದೀ ಮುಗುಳಂತು
ಅರಳಿ ಅರಳಾಯ್ತೆ,
ಅಂತೆ ತಾನಿಂದು ಮೌ
ನದಲಿ ಮರುಳಾಯ್ತು!

೫

ನೋಡು, ನೋಡೀ ದೇಹ
ದವಯವದ ರಚನೆ;
ಹಾಡಲರಿಯದು ಇದರ
ಸೊಬಗ ಕವಿರಸನೆ!

* ಕವಿಯ ಅಜ್ಞಾನ ಹೆಂಡತಿ (ಕೇವಲ ೨೦ ವಯಸ್ಸು) ಅಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತದ್ದಕ್ಕವನ್ನು ಕಂಡುಬಂದ ಧಾವನಿ.

೬

ಬಾಡಿರುವ ಕಣ್ಣಲರ್,
ಜಿಗಿದಿರುವ ತುಟಿಗಳ್,
ಹಾಡುಳಿದ ನುಣ್ಣೊರಲ್!
ಕದವು ಕನ್ನಡಿಗಳ್!

೭

ಕಾಮನಲರಂಬುವೇ
ಭ್ರೂಲತೆಯಿದಾಯ್ತೊ,
ಪ್ರೇಮ ಕಲಹದಿನಾರ
ಸೋಲಿದರಿನಾಯ್ತೊ!

೮

ಎಳಮೆಯೊಳಗಿಂತಳವು
ಸಂಗಳವುದೆಂದು
ತಿಳಿವರಾರುಂಟಿದೆಯೊ
ಳೊಲೈಯೊಗೆವಂದು

೪೬. ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರ ಮೃತಿ*

೧

ತಂದೆ, ಕರುಣಾನಂದ ವಾರಿಧಿ,
ತಂದೆ, ಹೇ ಸದ್ಗುಣ ಸುಧಾಂಬುಧಿ
ತಂದೆ, ಧರ್ಮದಯಾಪಯೋನಿಧಿ, ತಂದೆ, ಪರದೈವ!
ತಂದೆ. ತವ ಪಾವನ ಪದಾಂಬುಜ-
ವೊಂದೆಗತಿ, ಸದ್ಗತಿ, ಸುಭಿಕ್ಷಾ
ನಂದ. ಮನ್ನಿಸು ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಪರಾಧ ಕೋಟಿಗಳ

೨

ಭಾವಿಸಲು, ಪ್ರಾರಬ್ಧಕರ್ಮವ
ದಾವುದೋ ದೂರಿಸಿ, ತವ ಸೇ
ವಾಪಲಂಬನ ಭಾಗ್ಯಶೂನ್ಯನ ಮಾಡಿತಾದಡೆಯೋ!
ಭಾವಭಕ್ತಿಯೊಳ್ಳಿಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಡಿ
ದಾವರೆಯ ಪಿಡಿದಿಹೆನು, ತಂದೆಯೆ!
ದೇವ ನೀವೇ, ದೈವವೆನಗನ್ಯತ್ರವಿಲ್ಲವಲಾ!

೩

ಹೆತ್ತೊಡಲ ಹಂಬಲವು ಬೆಂಬಿಡ
ದೊತ್ತತ್ತಿದೆ, ಒಡಹುಟ್ಟಿದರ ಮೃತಿ
ಹೊತ್ತಿಸಿದೆ ಹೇರಾಳ ಚೇತೆಯ ಬಂದ ಬಡತನದಿ
ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕನು ಮುಕ್ಕಲಾರದೆ
ಮೃತ್ಯು, ಶಿವ, ಶಿವ! ನಮ್ಮನೇ ಬೆಂ
ಬತ್ತಿತೇ ವಿಧಿಲೀಲೆ ಎನಿತು ಮಹೋಗ್ರವೆಲೆ ತಂದೆ!

* ಕವಿ 1884ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಕೋಡ್ಯಮಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲದ ಹಿರೇ ಅಣ್ಣನ ಮರಣ ಹಾಗೂ ಹಡದು ತೀರಿಕೊಂಡ ತಂಗಿಯ ಮರಣದ ವರ್ತಮಾನ ಬಂದಾಗ ಬರೆದುದು.

೪

ಸಾವಕಾಲದೊಳೆಷ್ಟು ನೊಂದಳೊ,
ಆವಪರಿಯಿಂದೆಮ್ಮ ನೆನೆದಳೊ,
ಆವ ಮಾತಿಂದೆಮ್ಮ ಕರೆದಳೊ, ಜರೆದಳೋ ತಂಗಿ!
ಭಾವಿಸುವಡರಿದೆನಗೆ! ಅಕಟಕ
ಟಾವ ವಿಧ ಮೃತಿಯೈದಿದನೊ! ಇ
ನ್ನಾವ ನೋವಿಂ ನರಳಿದನೊ ಅಣ್ಣಯ್ಯ ಕಡುಸೊಂದ..!

೫

ಹುಚ್ಚು ಕಳೆದೇನೆಂದನೋ? ತ
ನ್ನಿಚ್ಚೆ ತಿಳಿದೇನತ್ತನೋ? ಮೇ
ಣಚ್ಚ ರಿಯೊಳಾವೆಲ್ಲಿ? ಎನ್ನುತ ಮುಚ್ಚಿದನೊ ಕಣ್ಣ!
ಹುಚ್ಚನೆಂದಾಡುವರೆ ಆತ್ಮಕೆ
ಹುಚ್ಚು! ಹುಚ್ಚೆಲ್ಲುಂಟು? ಕಾಪ್ಪದ
ಕಿಚ್ಚು ಸುಡುವೀಯೊಡಲಿಗಲ್ಲದೆ ಹುಚ್ಚು ಬೇರುಂಟೆ!

೬

ಭುಗಿ ಭುಗಿಲಾ ಭುಗಿಲೆಂದು ಕರ್ಪೊಗೆ
ಯೊಗೆವ ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚಂತೆ ನನ್ನೆದೆ
ಧಗಧಗಿಸುತಿದೆ ಶೋಕವಹ್ನಿ ಜ್ವಾಲೆಯಲಿ ಬೆಂದು!
ನಗು ನಗುತ ವೈರಾಗ್ಯವೆನ್ನನು
ಬಿಗಿದು ಬಾಹಪ್ಪಳಿಸುತಿದೆ, ಬಾ!
ಬೆಗಡುಗೊಳ್ಳದೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು ಸಂಸಾರವಿದನೆಂದು.

೭

ಈ ತತುಕ್ಷಣ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲೆಂ
ದೇತರಾಶೆಯೊ ಪೂತುದೆನ್ನಲಿ,
ಸೋತೆನೆಂಬಾ ಸುಳ್ಳು ನುಡಿ ಬೆಂಬಳಿಸಿ ನಿಂದಿರಲು,
ಸೋತೆನೇ? ಕಂಗೆಟ್ಟೆನೇ? ಬಲು
ಬೇತುದೇ? ಮುಪ್ಪಡಸಿತೇ? ಇ
ನ್ನೇತಕೀ ಪರಿ ತವಕವೆಂದೆಚ್ಚರಿಸುತಿದೆ ಬುದ್ಧಿ.

೮

ತಂದೆ, ನಿಮ್ಮಡಿಯೊಂದೆ, ಬಂಧುಗ
ಳೊಂದೆ ರೀತಿಯ ಪ್ರೀತಿ, ನಿಮಗೆ
ನ್ನಿಂದ ಸಲಹೆ ಹುಣವಿದಲ್ಲದೆ ಪೆರತನಾನೆಣಿಸೆ.
ಎಂದಿಗೇ ಹುಣ ಮುಕ್ತಿಯೋ, ನಾ
ನಂದೆ ಧನ್ಯ, ಕೃತಾತ್ಮ! ನದುವರೆ
ಗೊಂದೆ ಭಾವವಿದೊಂದೆ ವ್ರತವೆನಗೊಂದೆ ಛಲ ತಂದೆ!

೯

ಇಂತು ಮಾಯಾ ಲೀಲೆ; ಇದು ನಡೆ
ದಂತೆ ನಡೆವುದೆ ಲೋಕ; ಇದರ
ಘೃಂತರವನರಿತವಗೆ ಹೊದ್ದದು ಪಾಪಪುಣ್ಯಗಳು;
ಸಂತೆಯಿದು, ನಾವೆಲ್ಲ ಪಾಂಥರು,
ಪಂಥ ಪಾಡುಗಳಾಟ, ಕತ್ತಲು
ಬಂತೋ, ನಾವಲ್ಲಲೆಯೇ ಇದ್ದಂತೆ ಮರೆಯಹೆವು.

೧೦

ಅತ್ತು ಮಾಡುವುದೇನು? ನಗೆಯಿಂ
ದೆತ್ತಿ ತೋರುವುದೇನು? ನಮ್ಮೆದೆ
ಯೊತ್ತಿ ನಿಂದಿರೆ ಮೃತ್ಯು, ದೈನ್ಯಗಳೆಂದು ಕಣ್ಣೆದುರೆ
ಬತ್ತಿತೇ ಎದೆ, ಬಿದ್ದೆವೈ; ಎ
ಚ್ಚೆತ್ತೆವೋ, ಜಯವಾಯ್ತು! ನಾವಾ ಕೈ
ಎತ್ತಬಾರದು ಕಾವ ದೈವವೆ ಕನಲಿ ನಿಂದಿರಲು!

೪೩. ದಾಂಪತ್ಯದ ಮುನ್ನುಡಿ

೧

ಬಾ ಗೆಳತಿ, ಬಾ ಮಡದಿ
ಹುಸಿಬಾಳಿನ ಈ ದಡದಿ
ತಂಪಹುದೋ, ಬಿಸಿಲಹುದೋ,
ದುಡುಕದೆ ಕಾಯುವುದು
ನುಡಿಯದೆ ನೋಯುವುದು.

೨

ಇಂದೇನೋ ಮುಂದೇನೋ
ಸಂಸಾರದ ಸವಿಯೇನೋ
ಬಂದುದಕದೆಗೊಡಬೇಕೇ
ಚಿಂತೆಯ ಸಂತೆಯಲಿ
ಮಂದಿಯ ಮಂದೆಯಲಿ.

೩

ಕಳತುಂಬ ಕಾಳಿಹುದು,
ಮಡಿಕೆಯ ಮಡುಗೂಳಹುದು,
ಮಕ್ಕಳ ಪರಿಸೆಯು ಬಹುದು
ಒಂತಾದರು ಚಿಂತೆ
ತಿಳಿದಿರು ಎಲೆ ಕಾಂತೆ!

೪

ಕಳೆಯುಂಟು, ಕೊಳೆಯುಂಟು,
ಹುಸಿ ಮುನಿಸಿನ ಸೇಣಸುಂಟು,
ಎಣೆಯಾಡುವ ಮನಸುಂಟು,
ನಾನೀನೊಂದೆಂಬ
ತಿಳಿವಿದೆ ತಲೆತುಂಬ.

೫

ಆಡುವೆವು, ಹಾಡುವೆವು
ಮುದ್ದಾಡುತ ಕೂಡುವೆವು,
ಕಾಲದ ಜತೆಗೂಡುವೆವು .
ಸುಖ ಶಾಶ್ವತವೆಂದು —
ಬಗೆಯದೆ ಹುಸಿಯೆಂದು!

೬

ಅತ್ತೀವು, ಸತ್ತೀವು,
ಸಾವವರ ಹೆತ್ತೀವು,
ನೂರಾರ ತೆತ್ತೀವು
ಒಂದಾದರು ಬರಡೂ —
ಆದರು ಭ್ರಮೆ ಹಿರಿದು!

೭

ಜಾ ಗೆಳತಿ, ಜಾ ಮಡದಿ
ಹುಸಿ ಬಾಳಿನ ಈ ದಡದಿ
ತಂಪಹುದೋ, ಬಿಸಿಲಹುದೋ,
ದುಡುಕದೆ ಕಾಯುವುದು —
ನುಡಿಯದೆ ನೋಯುವುದು.

೪೪. ಅರಸಿ ಎಂತಿಹಳೊ

(ನಳನ ಕಳವಳ)

ಅರಸಿ ಎಂತಿಹಳೊ, ವಂಚಿಸುತವಳನ್ನೈತಂದೆ,
ದೆಸದೆಸೆಯ ನೋಡುತ್ತಿಹಳೆ?
ಅರಸುವಳೆ ಗಿರಿತೊರೆಯ, ಮರಮಟ್ಟುಗಳ ಬಳಿಯ
ಕರೆಕರೆದು ಮರುಗುತ್ತಿಹಳೆ?

ಮೂಡಬಾನಾ ಕೆಂಗುಡಿಯ ತಳೆದಿಹುದು, ನೇಸರನು
ಮೂಡುತ್ತಿಹನಲರುಗಳು ಬಿರಿಯುತ್ತಿಹವಿದೊ, ದುಂಬಿ
ಹಾಡುತ್ತವೆ, ಸುಣ್ಣ ರವ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ ಹಕ್ಕಿಗಳು,
ಕಾಡಿನೊಳಗಾ ಪಳುಕುಗೋಡ ತುದಿಯಲಿ ಆಕೆ,
ಅರಸಿ, ಇನ್ನೆಂತು ಇಹಳೊ!

ಕಂಬಸಿಯ ಹೊಳೆ ಹರಿಸಿ, ನಡೆನಡೆದು ಒಸವಳಿದು,
ಕಂಬುಕಂಧರೆ ಆವ ಮರದ ನೆರಳಲಿ ಕುಳಿತು,
ತುಂಬಿದತಿ ದುಗುಡದಿಂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿಹಳೆನ್ನ,
ಮುಂಬರಿಯಲಾರದೆಯೆ ಲಂಬಿಸುವ ಬಿಸಿಲಿನಲಿ,
ಅರಸಿ ಇನ್ನೆಂತು ಇಹಳೊ!

ಆಕೆ ಕಳುಹಿದ ನುಡಿಯ ಗಾಳಿ ತಾರದೆ ಇಹುದೆ?
ಶೋಕವಾವರಣವಂ ದಾಂಟಲಾರದೆ ಇಹುದೆ?
ಜೋಕೆ ಎಂದಾಕೆಯನು ಹರಸುವವರಾರಲಿ?
ಈ ಕರುಣೆಯಾಳ್ತ ಎನ್ನೊಳಗಿಹುದನರಿವಲ್ಲಿ,
ಅರಸಿ ಇನ್ನೆಂತು ಇಹಳೊ!

೪೫. ಶಕುಂತಲಾ

ಕಣ್ವಾಶ್ರವೋದ್ಯಾನ ಸತ್ಕುಸುಮ ನೀರೆ!
 ಸೌಂದರ್ಯವಲ್ಲರಿಯೆ, ಸುಗುಣಗಂಭೀರೆ!
 ಆವನ ಸಿತಾತಪತ್ರದ ನೆರಳನೆಳಸಿ
 ಈ ಭಾರತಂ ಸವಿಯಿತಾನಂದದಿರವಂ,
 ಅತನೆದೆ ಸಾಫಲಾಷ್ವನಿಯ ಬಲಿಸಿ
 ಶೃಂಗಾರದಲಿ, ಮುಗ್ಧಮಾಳೆಯವನುವಂ
 ನೀ ನನೆ ವಿನಾಕಲಂಬಂ, ನಾಕಲೋಕಂ
 ಧರೆಗಿತ್ತ ಸೌಂದರ್ಯದಮೃತಮಯ ಕಲಶಂ,
 ಜೆಂದುಟಿಯ, ಸುಣ್ಣೋರಲ, ಕೃಶಕಟಿಯಿಮೇಕಂ
 ದಿವ್ಯ ಮಧುರಮೆ ರೂಪದಳೆದುದಿದೆ ವಿಲಸಂ
 ಹಲವಿಲ್ಲ ವಿನಿತೆನಳ ಜೆಲ್ವಾಂತ ವುಷ್ಟಂ
 ಈ ಪುರಾಣ ಪ್ರಕರಣಂಗಳೊಳಮೆಲ್ಲಂ
 ಇಳೆಯೊಳಿಲ್ಲಂ ಕಾಳಿದಾಸಗೆಣೆಯಿಲ್ಲಂ
 ಎಂದು ಜನ ಸುಖಗುಮನಿಶಾನಂದ ಬಾಷ್ಟಂ.

೪೭. ಕೃಷ್ಣಾ ಕುಮಾರಿ

ಸುಂದರಿಯ ವರಿಸಲಾತುರಿಸಿ, ಶತ್ರು ಸೃಪಾಲ
ರಂದು ಹೋರಾಡಲುಜ್ಜುಗಿಸುತಲಿ, ಧರೆಯ
ಖಡುಗ ಹತಿಯಲಿ ಕೆಡೆದು, ಶಾಂತಿದೇಹವನುಡಿದು
ವೋಡವಿಯನು ನರಕದುರಿಗೆಳೆಯಲೆಳಸಿದರು.

ವೃದ್ಧ ಪಿತ ಭೀಮಸಿಂಗನ ಕರೆದು ಗಜರಿದರು—
ಯುದ್ಧವೇ ಕೊನೆ ತಿರಸ್ಕಾರದುತ್ತರಕೆ!
ಭೀಮ ಮುಂಗಾಣದೆಯೆ ಮನದ ಮರುಗಿದನು, ಸಂ
ಗ್ರಾಮ, ಸೃಪರಿಬ್ಬರುಪಟಳದ ಮಧ್ಯದಲಿ.

ಇದನರಿತು ಭೀಮಸುತೆ — ಕೋಮಲಾಸ್ಥಾನಸುಮ್ಮ
ಬೆದರದೆಯೆ ಯೋಚಿಸಿದಳೊಂದುಪಾಯವನು—
ಕಟುವಿಷವ ಹೀರುತಲಿ ಬಾಲೆಯೊರಗಿದಳು
ಮೃತ್ಯುಶಯ್ಯೆಯ ವಿವಾಹದ ಮಂಟಪದೊಳು!

೪೨. ಬೇಕು

೧

ನೀತಿ ನಿರ್ಮಲ ಬೇಕು.
ಮಾತು ಮೃದುವಿರಬೇಕು.
ಪೂತ ಸಂಸಾರದಲಿ
ಸರಳವಿರಬೇಕು;
ಚಿತ್ತ ಶರದಭ್ರಮೆಗಳು
ಶುಭ್ರವಾಗಿರಬೇಕು,
ಕುತ್ತಳಿದ ಜೀವನದ
ಸೊಗವಿರಲೆಬೇಕು.

೨

ಮಾತು ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮಧು
ಮಾನದೊಲು ಮುಗುಳಾಗಿ.
ಅರಳಿ ಪರಿಮಳದಿರವ
ತೋರಬೇಕು;
ನೀತಿ ಸಂಗೀತವಂ
ಕೃತಿಯ ತಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ
ನುಡಿಸುತಮಿತಾನಂದ
ಗೊಳಲೆಬೇಕು.

೩

ಕೀರ್ತಿ ಪಸರಿಸಬೇಕು,
ಮೂರ್ತಿ ಮರೆದಿರಬೇಕು
ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿರಬೇಕು
ಗೆಯ್ಮೆಗರಿವು;
ಆರ್ತಿಯಳಿದಿರಬೇಕು
ವೃಥಾ ಘೋಗಂಗಳಲಿ,
ಕಾರ್ತಸ್ಯ ರಂಗಳಂ
ನೀಗಬೇಕು.

೪

ಮುಗಿಲ ಮನೆಯಲಿ ಹೊಳೆವ
ತಾರೆಯೊಲು ಜೀವನದಿ
ಸುಗುಣ ಸ್ವರ್ಣಪ್ರಭೆಯ
ಜೀರಬೀಕು;
ಬಗೆಗೊಳೆಪ ಮಳೆವಿಲ್ಲ
ಬಾಗಿನೊಲು ಸಜ್ಜನರ
ಸೊಗಕಾಗಿಯನಿಶ ತಲೆ
ವಾಗಬೀಕು.

೫

ಜೀವನದ ನೌಕೆಗಾ
ದಾರಿಯಂ ತೋರುವಡೆ,
ಸತ್ಯವೇ ಧ್ರುವತಾರೆ
ಯಾಗಬೀಕು.
ಭಾವನೆಯ ಮಥನದಲಿ,
ಬದುಕಿನಲಿ ಬಳಲಿದರ
ನೊಲಿಪಮ್ಮತ ಕಲಶವನೆ
ಕಾಣಬೀಕು.

೪೮. ಕ್ರಿಸ್ತಜನ್ಮ

೧

ಜೋಕಿಮಂಗನೆಯ ಗರ್ಭಾಂಬುಧಿಯೊಳುದಿಸಿತು ಆ
ನೇಕಯುಗಕೃತಪುಣ್ಯ ಪೀಯೂಷಕಲಶ, ಕ್ರಿ
ಸ್ತೈಕಮಾತ್ಮಸ್ಥಾನ ನೆಜರತಿನ ಮರಿಯೆಯೆಂ
ಬಮಲಾಭಿಧಾನದಿಂದ;
ಈಕೆಯೇನಾ ದಿವ್ಯ ಮಧುರಿಮೆಯ ರೂಪಮೇ
ನೀಕೆಯಾಕಾಶ ಸಂಕಲಿತ ಸಂಗೀತಂಗ
ಳೀಕಶ್ರುತಿಸ್ಪುರಿತ ಸಚ್ಚಕ್ತಿರೂಪಮೇ
ನವತರಿಸಿತಿಳಿಯೊಳಿಂತು!

೨

ದಿನದಿನಂ ಮೌನದುರುಕಿರಣ ಪ್ರಭಾರಾಶಿ
ಅನುಗೊಳಿಸಿತಾನನದೊಳೀಕೆಯಿಂಟಿದ ಸತ್ಯ
ದಿನರಸಂ ಕ್ರಿಸ್ತಗರ್ಭಂಗೊಂಡು ಶೋಭಿಪೊಲು,
ಅದ್ಭುತಮನಂತ ಸತ್ತಂ!
ಅನಿತರೊಳಗೊಂದು ಸಂಜೆಯಲಿ, ದಿವ್ಯ ಧ್ಯಾನ
ಮನದಿ ಮೈಮರೆದು ಮರಿಯಳ್ ಸುಖದಿನಿರಲಚ್ಚ
ದಿನದನಿಯಿನೊಂದು, ಶುಭ್ರಜ್ಯೋತಿ, ದೇವದೂ
ತಂ, 'ಗವೀರಲನೊಗೆದುದು!

೩

ಮಧುರತರ ಮೌನಾಸ್ಥೆಗೊಂದು ಸಂದೇಶದಲಿ,
ಹೃದಯದಲಿ ಬಲಿವ ಸಂಗೀತವಿಶ್ವವಿಶಾಲ
ವದು ಸತ್ಯಜ್ಞಾನದಾನಂದ ರತ್ನಪ್ರಭಾ
ಪುಂಜವೆಂದರಿವುದೆಂದಂ;
ಇದನೊಲಿದು ಕೇಳಿದಾ ಕಣ್ಣೆ ಎಸ್ಮಯದಿಂದ
ಲಧರ ಕಂಪಿಸಲೊರೆದಳತಿ ದೀನಭಾವದಲಿ,
ಬದುಕಿಸೀ ಬವಣೆಯಲಿ ಬಿಂಬೆಯೊಳಿನಮೃತ
ಕಲಶಹುದುಗಿರುವುದುಂಟೆ?

೪

ದೇವದೂತಂ ಗವೀರಲನಿಂತು ಪರಿಮಳದ
ನವ್ಯ ಸಂದೇಶವನ್ನಿತ್ತು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗ
ಲವ್ಯಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಯು ಸವಿಗನಸನುಂಡುಂಡು
ಮೈಯನೀಡಾಡಿ ಮರಿಯೇ,
ಭವ್ಯಭಾವನೆಯೊಳಿರಲತ್ತಲೂರುರಿಗೊಂಡು
ದವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರ ಸಂಚಾಲನದಿ;
ಭಾವಿಕರು ಹೊಸತೊಂದು ಹೊಂಬೆಳಕ ನೀಕ್ಷಿಸಲ-
ಸಜ್ಜಾ ಗಲೀರೆಯುತಿಹರು!

೫

ತಿಳಿವಿನೊರತೆಯು ಒತ್ತಿತಳಿವಳಲು ತಲೆಯೆತ್ತಿ
ಮುಳಿಸಿಂದಲಿಳಿಯನಾವರಿಸೆ, ಧರ್ಮದ ಜೀವ
ಕಳಿಯುಳಿದ ಸುಮಮಾಲೆಯೊಲು ಸೂರಗಿ ಪರರಾಕ್ಷ್ಯ
ಯಳಿವದಿನವಿದಿರುನೋಡಿ
ತಳಿರೊಂದ ತೋರಿತೋ, ಅಲರೊಂದ ಸಾರಿತೋ,
ಹಲವು ಮಿಂಚಿನದಾರದೊಂದು ದಾಮವನಾಂತು
ಬೆಳಕಿನೊಂದೊಸಗೆಯನ್ನಿಂತು ಬೀರಿತೊ ಎಂಬೊ
ಲಾ ಮರಿಯೆ ರಂಜಿಸಿದಳು!

೬

ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕಣಿವೆಯಿದೊ, ಈ ಭವದ ತಳ್ಳೆಯಲ
ಸುತ್ತಿದಜ್ಞಾನಾಸುರನ ಭಯಂಕರ ಶಿರವೊ,
ಹೊತ್ತು ಮುನ್ನೀರರಿಯ ಮನೆಯೊಳೀಂಟಿದ ಗರಳ
ವೆನೆಮುಸುಕಿದಿರುಳ ನಡುವೆ,
ಎತ್ತಲಮೃಪುರದೊಂದು ದಟ್ಟಣೆಯ ಕೇರಿಯಲ
ಕತ್ತಲಿಸಿದೊಂದು ಕಿರುಮನೆಯ ಗೋಶಾಲೆಯಲ
ಸುತ್ತುವಾದಿರುಳೆದೆಯೊಳುರಿವ ಮಣಿದೀಪದೊಲು
ಮರಿಯೆ ಪತಿಯೊಡನೆಸೆದಳು!

೭

ಇರುಳದೋ ಗಂಭೀರ, ಭೀಕರ ನಿಶಾಚರಗ
ಳೊರಲದೋ ಗಂಭೀರ, ನಿಶಿಯೊಳವಿತಾ ಮೌನ
ದಿರವದೋ ಗಂಭೀರ, ಎತ್ತೆತ್ತಲುಂ ರಾತ್ರಿ
ಗಮನ ಗಂಭೀರಮಾಗೆ,
ಮಿರುಗುವಾ ನಕ್ಷತ್ರತತಿಯು ಮಂದಸ್ಥಿತಂ.
ಮೊರೆವಿರುಳ ಹಕ್ಕಿ ಮೌನವನಾಂತು ವಿಸ್ಥಿತಂ.
ಧರೆಯೊಳಿಂತಿರಲಾಗ ಕ್ರಿಸ್ತಜನ್ಮಂ ಮರಿಯೆ
ಗರ್ಭದಿಂದಿಳಿದುದಿಳಿಗೆ!

೮

ಆಗಳದ್ಭುತಮಾಯ್ತು, ಕೋಟಿತಾರಾದ್ಯುತಿಗ
ಳಾಗಸದೊಳೊಂದಾಗಿ ನಲಿದುಲಿವ ತೊರೆಯಂತೆ
ರಾಗರಸದಿಂ ಪರಿಯೆ, ಲೋಕರಕ್ಷಕ ಜನಿಸಿ
ದಾವಾರ್ತೆಯೊರೆಯುವಂತೆ,
ತ್ಯಾಗಯೋಗಗಳೇಕ ತಾನಮಾದತ್ತಲ್ಲಿ,
ರಾಗಭೋಗಗಳ ಹೊಸದಾರಿ ಹೊಳೆದಿತ್ತಲ್ಲಿ,
ರಾಗವೇ ಜೀವನದ ರಾಗ—ಈ ಘನತತ್ತ್ವ
ದರಿವು ಕುಡಿಯೊಡೆದುದಲ್ಲಿ!

೯

ಇರುಳಕೊನೆಗುಳಿದೊಂದು ಹೊಳೆವ ತಾರಕೆ ಧರೆಗೆ
ಪರಿದು, ಮೂಡಲದಿನುದಯಿಸುವ ಭಾಸ್ಕರಬಿಂಬ
ದರಿವನಿಳಿಗೀವಂತೆ, ದೇವದೂತಂ ತೋರಿ
ಕುರುಬರೆದೆಗೊರೆದನಿಂತು—
ದೊರೆಯ ಜನ್ಮದ ಬೆಳಕು ದೊರೆತುದೀ ಬೆಳಗಿನಲಿ,
ದೊರೆ ಇಹನು, ಬಂದಿಹನು ಪ್ರೇಮನೇಮಗಳೆಂಬ
ಕರವಾಲವಿಡಿದಿಹನು, ಸಗ್ಗಸೊಗ ತಂದಿಹನು,
ಬಳಿಯೊಳಿಹನರಸ, ವೋಗಿ.

೧೦

ದೊರೆಯ ಸಿಂಗರಕಾಗಿ ತಳಿರುಗಳ ಹೂವುಗಳ.
ದೊರೆಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಹಣ್ಣುಗಳ, ಪರಿಮಳದ
ದೊರೆತನಿತು ಒಡವೆಗಳ ತಿರಿತಂದು ನಲಿನಲಿದು
ಹೊರಟರಾ ಕುರುಬರಾಗ,
ದೊರೆಯ ಸಂದೇಶ ತಂಗಾಳಿಯಲಿ ಹರಹಿತನೆ,
ದೊರೆತಂದ ತಿಳಿವು ದೀವಿಗೆಯ ಕುಡಿ ಕೊನರಿತನೆ.
ಪರಿಮಳಂ ಪಸರಿಸಿತು, ಹೊಂಬಿಸಿಲಾ ಲಂಬಿಸಿತು,
ಶುಭ್ರಪ್ರಭಾತವಾಯ್ತು!

೪೫. ಸನ್ಯಾಸಿ

ಪಾಪನಾಶಿನಿ ತುಂಗೆ ಹರಿಯುತಿಹಳಲ್ಲಿ
ಮೌನವಂ ಕುಡಿಕುಡಿದು ಇಕ್ಕಲದ ಕಾಂತಾರ
ತಾಯಿ ತುಂಗಿಯ ತಡಿಯ ತೊಟ್ಟಲೋಳ್ ಮಲಗಿಹವು.
ತುಂಗಯೋ, ಹಗಲಿರುಳನೆಣಿಸದೆಯೆ ಮೆಲ್ಲನಿಯ
ಜೋಗುಳದ ಹಾಡುಗಳ ಬಾಗರದಿ ಹಾಡುವಳು.

ಈ ಇರುಳಿನೀ ಶಾಂತಿಯೇ ನಾಳವೆಂ ಮಧುರ!
ನಟ್ಟಿರುಳ ಮೌನವಿದಕಿಸಿತು ಸಂಭ್ರಮವೇಕೆ?
ಹೊಳೆವ ತಾರಾವಳಿಯ ಹಾರ, ಚಂದ್ರನ ಮಕುಟ,
ತೀನೀರ ತುಂಗೆ ಕೈಗನ್ನಡಿ — ಇದೇಂ ಬಿಡಗೊ!

ಗೋಡೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮೈಮರೆದು ನಿದ್ರಿಸುತಿರುವ
ಮೂಢ ಮಾನವ ಲೋಕ! ಏಂ ತಂಪು ಬಿಟ್ಟಿಂಗಲಾ!
ಇದನಿನಿಸುಮಾಂಟವೆಯೆ, ತಾರೆಗಳ ನೀರವದ
ಗಾಸವಿದನಾಲಿಸದೆ, ಬಿಟ್ಟುಗಲೊಳಾಡುವೀ
ತಂಗದಿರನಾಟಗಳ ದಿಟ್ಟಿಸದೆ ಮಲಗಿಹರೆ?

ಏಕೆನಗೆ ಸನ್ಯಾಸಿಗೀ ಲೋಕಗಳ ಚಿಂತೆ?
ಆಸೆ ಎಲ್ಲವ ಸುಟ್ಟು, ಏಕಾಂತ ವಾಸದಲಿ,
ನೀರವ ಸಮಾಧಿಯಲಿ ಚಿತ್ತಭೆಯ ಕಾಂಬವಗೆ
ಏತಕೀ ಲೋಕದಾಸೆಗಳ ತೊಡಕುಗಳು?

ಆಸೆ — ನರದೆಡೆಯೊಳಗೆ ದಳ್ಳುರಿವ ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು,
ಸಂಸಾರಸಾಗರವನಿಂಗಸುವ ವಡಬಾಗ್ನಿ!
ಅದನೀಂಟಿ ಮೊಲ್ಲ ಗೆಯ್ಯೆಯ ನೆನಿತನೆಸಗುವುದು
ಲೋಕ! ಮಾನವ ಲೋಕ! ಹಣವೊಂದು, ಹೆಣ್ಣೊಂದು
ಏನನೂ ಮಾಡುವುದು. ನೀತಿನಿಯಮಗಳೆಲ್ಲ
ಕಳೆಯುಳಿದ ಸುಮದಂತೆ, ಹಗಲ ತಾರೆಗಳಂತೆ,
ನಿರ್ಜೀವ, ನಿರ್ವೀರ್ಯ! ನಿರ್ಮಲತೆ ಇನಿಸಿಲ್ಲ!

ಓ ತಾಯೆ, ತುಂಗೆ! ಕೇಳೆ ದುರ್ಬಲರ ಮೊರೆಯು.
ಬಾಲ ವಿಧವೆಯರ ಎದೆ ಕೊರೆವ ಗೋಳನೆ ಕೇಳು!
ಜಾತಿಜಾತಿಗಳೆಂಬ ನೀತಿಯುಳಿದಾಳುಗಳ
ತುಮುಲ ಯುದ್ಧ ಧ್ವನಿಯ ಕೇಳು! ಅಧಿಕಾರಿಗಳ
ಹೂಂಕಾರ ದರ್ಪಗಳ ಕೇಳು! ದೇವಾಲಯವ
ವಾರನಾರೀ ನಿವಾಸವ ಮಾಡಿ, ಪರಿಶುದ್ಧ
ಜೀವನವ ಪಾಳೆಡೆದ ದಾನವರು ವೂಜಿಸುವ
ದೇಗುಲದ ಗಂಟೆಗಳ ದನಿಯ ಕೇಳು! ಕೇಳದರ
ಗೋಳ ಕೇಳು! ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿ ದಳ್ಳುರಿಯುತ್ತಿಹುದೆಂದು
ದೇಗುಲದ ಭೇರಿಗಳ ಭೋರೆಂದು ಗರ್ಜಿವುವು!!

ಮಾನವ ಜನಾಂಗದಲಿ ತುಳಿಮೆಟ್ಟಿದವರಿವರಾ!
ಬಡತನದ ಬೆಂಕಿಯೊಳು ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾದವರಾ!
ಪರರಾಳ್ವೆಯೊಳು ನುಚ್ಚು ನುರಿಯಾದ ಜೀವಿಗಳಾ!
ಪರದಾಸ್ಯದಿಂ ಕೊರಲ್ ಮುರಿವುದರಿಯದರಿವರಾ!
ಅರೆಕೊಟ್ಟ ಉಂಡು, ಅಲೆಯಲೆವ ಸೋಮಾರಿಗಳಾ!
ಹಾ! ಎನ್ನ ತಾಯ್ನಾಡೆ! ಭಾರತವೆ! ನಿನಗಿಂತು
ದುರ್ಗತಿಯ ತಂದರಿವರೆಂದು ಶಪಿಸುತ್ತಲಿಹೆಯ?
ತಮ್ಮೊಳೊಳ ತೋಟಿಯಿಂ ಕಾವಾಡಿ ಪರರಿಗಿದ್ದೊ
ಹೇಡಿತನದಿಂ ನಿನ್ನ ಮಾರಿದರಾ, ಮಾರಿದರಾ!

ಹೊಂಜಿಳೆಯ ಬೆಳೆವ, ಕಡಲುಲೆಯ ನಲ್ವೆಯ ನಾಡೆ!
ನಕ್ಕದದ ಹೊಂಗನಸ ಕಂಡೆನ್ನ ತಾಯ್ನಾಡೆ!
ತುಂಗೆ, ಗಂಗೆಗಳೆಂಬ ಸುರಧೀನು ಹಾಲಿತ್ತ
ಪರಮ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ! ಓ ಎನ್ನ ತಾಯ್ನಾಡೆ!
ಭೀಕರದ ಭಾರತವ, ಘೋರ ರಾಮಾಯಣವ
ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಕೆಚ್ಚೆಲ್ಲಿ? ಈಗಲ್ಲಿ ಆ ಕೆಚ್ಚು?

ಅಗೊ, ನೋಡು, ಮೂಡಲದಿ ಮೂಡುತ್ತಿದೆ ಹೊತ್ತು!
ಕತ್ತಲೆಯ ಚಿತ್ತರದ ಕೊತ್ತಲವು ಕುಸಿದಿಹುದು,

ನಿರ್ಮಲ ಸ್ಮಿತವೊಂದು, ಬಲ್ಲೊಗದ, ಬಲ್ಲೊಬಗ
ಸರಿಯ ಸೂಸುತ್ತಿಹುದು! ಓ ತಾಯೆ ನಿನಗೊಂದು
ಮಂಗಲೋತ್ಸವವೊಂದು ಕಾದು ನಿಂತಿಹುದು.
ಏ ತೆರನ ಮಂಗಲಂ ತಿಳಿದೆಯಾ ತಾಯೆ?
ವೇದಘೋಷದ ಮಧ್ಯೆ, ಹೋಮಧೂಮದ ಮಧ್ಯೆ
ಶಾಂತಿ ಮಂತ್ರಸ್ಫುರಣಕೊಲಿವ ಮಂಗಲವಲ್ಲ!
ವೀರರಾರ್ಬಟದಿಂದ, ತೋಫುಗಳ ಹೊಗೆಯಿಂದ,
ಕೂರಸಿಯ ಭೀಕರದ ಝಣಝಣತ್ವಾರದಿಂದ
ದುದಿಪ ಉತ್ಪ್ರಾಂತಿಯೇ ನಿನಗೊಂದು ಮಂಗಲಂ!

೫೦. ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ*

೧

ನೋಡಿಲ್ಲಿ! ಕಾವೇರಿ ನೀಳ್ವೊಳ್ಳೆಂದೆತ್ತಿ
ಆಡಿಸಿದ ಮಗುವಿನೀ ಕ್ರೂರವಿಧಿ ನೋಟಂ!
ಮಳೆ, ಬಿಸಿಲಾ, ಬಿರುಗಾಳಿ, ಬರಸಿಡಿಲಗಳ ನುಂಗಿ,
ಮಲೆನಾಡ ಗರ್ಭದಲಿ ಬಳೆದುದಿಸಿ ಬಂದು,
ಇಳೆಯೊಳೆಲ್ಲೆಡೆ ತನ್ನ ಆಟವಾಟುವ ತೋರಿ,
ನಲಿದುಲಿದು, ಮರುಳಾಗಿ, ಮುಗುಳು ನಗೆಗಳ ಬೀರಿ,
ಧರೆಯ ನಾಯಕರನೆಲ್ಲರ ನೇಹಿಗರ ಮಾಡಿ,
ಉರಿವೆದೆಯ ಕೆಚ್ಚೆಂದಲವರೊಡನೆ ಎಳೆದಾಡಿ,
ಕೊನೆಗಿಂತು ವಸೌನದಲಿ, ಭೀಕರದ ವಸೌನದಲಿ,
ಮುನಿ ಸಮಾಧಿಯಲಿ ಕುಳಿತಿರ್ಪವೊಲು ಕುಳಿತಿಹುದು!

೨

ಇನ್ನೂರು ವರುಷಗಳ ಜವನಿಕೆಯ ಹಿಂದೆ,
ಚಿತ್ರಿಸಿರುವಾ ನೋಟವೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಿಂದೆ—
ಎರಡು ಶತಕದ ಮೊದಲ ರಾಜವೀಧಿಗಳು,
ಹರಿವ ಕಾವೇರಿ ನಿರ್ಮಲ ತರಂಗಿಣಿಯು,
ಮೇಲ್ಮೈಗಿಲ ಮುದ್ದಿಡುವ ಕೊತ್ತಳದ ಸಾಲು,
ಕೊತ್ತಳದ ಮೇಲ್ನಿಂತ ಸೈನಿಕರ ಸಾಲು.
ಅಲ್ಲಿಲಿ ಸಿಡಿಮದ್ದು ಭಾಂಡಗಳು, ತೋಫು
ಕಾವಲರ, ಕಾಲಾಳ ಎಚ್ಚರದ ಕಾವು,
ಮೈಸೂರ ಭೂಪತಿಯ ಕೀರ್ತಿಸುವ ಭೇರಿ,
ನಾಲ್ಕೆಸೆಯ ಮೊಳಗಿಸುವ ಯುದ್ಧದ ತುತ್ತೂರಿ,
ಇಲ್ಲಿಹುದು ಸುಲ್ತಾನನರಮನೆಯ ಸಾಲು!
ಕನಸುಗಳ ಕಲ್ಪವನ ಸಿರಿಯ ಹಿರಿ ಬಾಳು!
ಆರಲ್ಲಿ, ಹಿರಿದ ಬಾಳು ಝಳಪಿಸುತ್ತ ನಿಂತು
ದೂರದ ದಿಗಂತವನು ದಿಟ್ಟಿಸುವುದಿಂತು?
ಓಹೊ! ಕಲಿ ಸುಲ್ತಾನ ಮೈಸೂರ ಹುಲಿಯು,

* 1980ನೇ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಂದಾಗ ತಿವರೊಗ್ಗಿಯ "ಮ್ಯಾಜಿ ಸ್ಟಿಕ್" ಹೋದಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕೂತು ಬರೆದದ್ದು.

ಕೆಚ್ಚೆ ದೆಯ, ಕೆಂಗಣ್ಣ ರಣಕುತೂಹಲಿಯು!
 ಸಿಡಿಲಂತೆ ಘುಡುಘುಡಿಸಿ ಹೊಡೆವ ಬಲ್ದನಿಯಿಂ
 ಪಡೆವಳರನೆಚ ರಿಪುವಾರ್ಬಟವಿದೇನು?
 ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣವ ಮುತ್ತಿದವು ಮುಂದೆ —
 ಅಂಗ್ಲ ಸೈನ್ಯಸಮೂಹ ಟಿಪ್ಪು ಕಣ್ಣುಂದೆ!
 ನುಡಿದ ನುಡಿ ಸಿಡಿದ ಕಿಡಿ ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚಿನಂತೆ
 ಹಬ್ಬುತ್ತಲಿ ಗಡನಿಸಿತು ಸೈನಿಕರ ಸಂತೆ!
 ನುಗ್ಗಿ ನಡೆ ಕುಗ್ಗಿದೆಯೆ ಮುಂದೆ ದೌಡೊತ್ತಿ!
 ಬಗ್ಗಿ ಬಡಿ, ಹಿಗ್ಗಿ ಹಿಡಿ, ನೆಗ್ಗಿ ನೆಡು ಕತ್ತಿ!
 ಕಣಿ ಖಣಿಲಾ, ಗಣ ಘಣಿಲಾ, ಘನ ನಿನಾದದಲಿ
 ಕುಣಿದು ರಣಸಿರಿಯನೊಲಿಸಿದರು ಮೋದದಲಿ.
 ಅರ್ಧಚಂದ್ರೋದಯದ ಕೇತನದ ಕೆಳಗೆ
 ಅರ್ಬಟಿಸಿ ಮೈಮರೆದು ಕಾದಿದರು ಇಳಿಗೆ!
 ನೂರು ಸಾವಿರ ಯೋಧರೊಂದಾಗಿ ನುಗ್ಗಿ
 ಸುಲ್ತಾನ ಸೇನೆಯನು ಕಬಳಿಸಿದರೊಗ್ಗಿ!
 ನೆತ್ತರಂ, ನೆತ್ತರಂ, ನೆತ್ತರಿನ ಹೊಳೆಯು,
 ಕತ್ತಿಗಳ, ಕೈದುಗಳ, ಗುಂಡುಗಳ ಮಳೆಯು!
 ಆರಿವಂ ಬಾಗಿಲೆಡೆ ಬಿದ್ದಿಹುದು ಮಡಿದು!
 ಅರಿಲ್ಲ ಬಿಸಿ ರಕುತ! ಕೈಕಾಲ್ಗುಳುಡಿದು?
 ಅಯ್ಯೋ! ಕಲಿಸುಲ್ತಾನ, ಮೈಸೂರ ಸಿಂಹ!
 ಹಾರಾಡಿ, ಹೋರಾಡಿ ಮಲಗಿಹುದೆ ಸಿಂಹ!

೩.

ಯಾತ್ರಿಕನೆ, ಏಕಿಂತು
 ಸ್ತಬ್ಧನಾಗಿರುವೆ?
 ಮಾತಿಲ್ಲದೇಕಿಂತು
 ಮೌನವಾಗಿರುವೆ?
 ಕಣ್ಣೀರ ಕೋಡಿಯೇಂ
 ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಳಲಿ?
 ಈ ಪರಿಯ ನಡುಕವೇ
 ನಿನ್ನಂಗಗಳಲಿ?

ಸೊಬಗುಗುವ ಹೂದೋಟ
 ಮಸಣವಾಯ್ತೆಂದೋ?
 ಸೊಬಗಲಿದ, ಸಿರಿಯುಲಿದ
 ಕಾಡಾಯ್ತೆಂದೋ?
 ಅರೆನಿಮಿಷ ಕಣ್ಣುಚಿ
 ಭಾವದಲಿ ನೋಡು ---
 ಬಿರದೆಸಳ ಹೂವಾಗಿ
 ತೋರ್ಪುದೀ ಕಾಡು!

೪

ಚಿತ್ತ ಭಿತ್ತಿಯೊಳಿಂತು
 ಚಿತ್ರಗಳು ತೋರಿ,
 ನೋಟಕನ ಕಣ್ಣಿನವ
 ಸೆಳೆಯುವುವು ಸಾರಿ.
 ಕೊತ್ತಳಂ ಕಲ್ಲು ಪೈ,
 ಜೀವ ಮುಳ್ಳೊಡ್ಡಿ;
 ಸುಲಾ ನಸರಮನೆಯು
 ತಿಪ್ಪೆಗಳ ಕೂಟ!
 ಭಲವಿಂದ ಕೌರವನ
 ಸಿರಿಯವೊಲಾ ಮೆರೆದು,
 ಬಲವಿಂದ ಬಲರಾಮ
 ಸುಕೇಸೋಲಾ ಉರಿದು,
 ಕೊನೆಗಿಂತು, ಒಯಲ ತಂ
 ಗಾಳಿಯೊಲಾ ಪುರು,
 ಮಾತುಳಿದು ಮಾನದಿಂ
 ಬಿದ್ದ ಹುದು, ಬರಿದು!
 ಕವಿಯ ಭಾವಕ್ಕೊಂದು
 ರಾಗವೀಯುವುದು,
 ಭುವಿಯ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೊಂದು
 ಹೆಸರನೀಯುವುದು!

೫೧. ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಗೆ*

೧

ಹತ್ತು ಶತಮಾನಗಳ ದಾಸ್ಯಭಾರವ ಹೊತ್ತು
ಕತ್ತು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಮಾತೆ ನಿಂತಿರುವಳೀ ಹೊತ್ತು!
ಹೆತ್ತ ಮಕ್ಕಳು ಹಸಿದು ಹಲಬುತಿರಲಜ್ಞಾನ
ಕತ್ತಲೆಯ ಕಾರೊಡ್ಡು ದಾರಿಗಟ್ಟಿರೆ, ಮಾನ
ಎತ್ತೆತ್ತಲೋ ಹಾರಿ ಮಾಯವಾಗಿರೆ ತೀರ,
ಹೆತ್ತಬ್ಬಿ ಹಾರೈಸಲುದಿಸಿ ಬಂದನು ಧೀರ!
ಸತ್ಯ, ಶಾಂತಿ, ಅಹಿಂಸೆ — ಸತ್ಯಲೋಕದ ಬಿತ್ತು —
ಮರ್ತ್ಯ ಭುವಿಯೊಳಗರಳಿ ಸೂಸೆ ಸುಮನೋಗಂಧ
ಭಾರತಾಂಬೆಯ ಮಡಿಲೊಳಿಟ್ಟೆಯಲೆ ಜಸವೆತ್ತು!
ಕರ್ಮವೀರನುದಾರ ಕರ್ಮಜಂದ ಕುಮಾರ
ಮೋಹನನು ಮೋಹನನೆ; ದೀನ ಸೇವಾನಂದ
ದಾಸ ರತ್ನನು; ಗಾಂಧಿಯೆಂಬ ಸುಂದರ ನಾಮ
ಮಹಿಮೆ ಮಂಗಳಧಾಮ! ದಿನ ದಿನಂ ಪಸರಿಸುವ
ಕೀರ್ತಿಯಿಂದಿನಿದಾಯ್ತು; ದೀರ್ಘಾಯುಷಸ್ತು!

೨

ಸತ್ಯದ ಹಿಮಾದ್ರಿ ಶಿಖರದೊಳಚಲ ಮಾನಸದೆ
ನಿತ್ತು, ನಿರ್ಮಲ ವಿಪುಲ ಪ್ರೇಮಗಂಗೆಯೊಳೆಸೆದೆ.
ಕೊಲೆ, ಸುಲಿಗೆ, ಕಳುವು, ಕಾಳೆಗೆವೆಂಬ ಕಾರಿರುಳು
ಇಳೆಯ ನುಂಗಿರೆ, ನಿನ್ನ ಬಾಳ ಮಿಂಚಿನ ಸರಳು
ನೆತ್ತರಿನ ನದಿ ದಾಂಟಿ, ಅಮೃತತ್ವಮನ್ನೀಂಟಿ,
ಹತ್ತು ಶತಮಾನದಾಯಸವನಿದೊ ತರಿದೊಟ್ಟಿ,
ಭೂವೈಷ್ಣವಗಳನೊಂದೆ ಹಿಡಿತದಲಿ ಹಿಡಿದಂತೆ,
ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭಾವಳಿಯ ನಡುವಿನಲಿ ನೀನಿಂತೆ!
ಪರತಂತ್ರಕಿದೊ ಕುಣಿವ ಸೂತ್ರಗೊಂಬೆಗಳಂತೆ,
ಹಿರಿಯ ಹಿಂದಿನ ಜನದ ಸೂತ್ರಗಳ ಮರೆದಂತೆ,
ಬದ್ಧವಾಯಿತು ಜನತೆ, ಬಿದ್ದುಹೋಯಿತು ಘನತೆ,

* ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ೭೫ನೆಯ ಹಾಗೂ ೭೬ನೆಯ ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನ ಬರೆದುದು.

ಉದ್ಧರಿಪರಾರೆನಲ' ಬೆನ್ನೊಳಿತ್ತಿದೆ ಸಮತೆ!
ಹಲವುಗಾಲದ ಹಳೆಯ ಶಸ್ತ್ರ, ಶಾಸ್ತ್ರಚ್ಛಿದ್ರ!
ನಲವಿಂದ ಗೆಲವಿಂದ ಗೆದ್ದೆ, ಭಾರತಭದ್ರ!
ನಿನ್ನ ಹೊರತಾರುಂಟು ಗಾಂಧಿ ನಮಗಿಂದು?
ನಿನ್ನ ಜೀವನ ಭಾರತವೃಜದ ಮುಂದು!

೫೨. ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ ಪಾದಕ್ಕೆ

ತಾಯೆ, ಕನ್ನಡದೇವಿ! ಕೈಗೊಳೆನ್ನೀ ಸೇವೆ
ತಾಯೆ, ನಿನಗತ್ತಿಯಿಂದೀವೆ ನುಡಿದೊಡವ!

ಪಂಪನೊಲು ಕಂಪುಗುವ ಕವನ ಕುಸುಮವನಿತ್ತು
ಸೊಂಪಿನುತ್ತವದಿ ಪೂಜಿಸಲರಿಯೆನು;
ರನ್ನ, ಕವಿರನ್ನನೊಲು, ರತ್ನರಾಶಿಯನಿತ್ತು,
ರತ್ನಗರ್ಭಿ ಎಂದು ಹೊಗಳಲರಿಯೆಂ!

ಕನ್ನಡದ ಕವಿಚೂತವನ ಜೈತ್ರನೊಲು ನಿನ್ನ
ಭಾಗ್ಯೋತ್ಸವಕೆ ಮಧುವ ತರಲಾರೆನು;
ಬಣಗು ಕವಿಗಳನು ಲೆಕ್ಕಿಸದ ಕಬ್ಬಿಗರಾಯ
ನೊಲು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಗಾನವ ಹಾಡೆನು,

ಇನ್ನೆನಿತೊ ಇಂಪಿಂದ ಕವಿಗಳೆಂಬರೊ ಜನಿಸಿ
ನಿನ್ನ ರೂಪವನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ಬರೆದೊಡಂ,
ಮುನ್ನೆ ಸೆವನಂತಕಾಲವೆ ನುಡಿಯಲಾಂ ನಿನ್ನ
ಬಣ್ಣಿಸಿದೊ ನೀ ಇಲ್ಲವೆಂಬ ನಿಜವ!

